

קונטרס הבינוני

פרשת
כי תשא - פרה
תש"פ

שנה ב' חוברת כ"ד

- בענין מגפת הקורונה
- חיזוק בענין איסור דיבור בשעת התפילה
- בענין אמירת קטורת בציבור

שיעורי

הרב שמעון שפיצער שליט"א
הנלמדים בבית המדרש 'בית אהרן'
רח' פחד יצחק 5, ביתר עילית ת"ו

הבינוני

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליט"א

A PROJECT OF

שמעו ותחי נפשכם!!

האזינו למאות שיעורים השווים לכל נפש
הנאמרים מדי יום ביומו בכל מקצועות התורה
והחסידות מסודרים להפליא ומלאים כל טוב

קול הבינני

בארה"ב

718-686-8300

ארץ ישראל

072-257-7726

להצטרף לקבלת השיעורים או החוברות

באימייל ולשלוח הערות:

info@lomdoschasisidus.com

H0722577726@gmail.com

347.351.2400 / 053.311.0743

שיעורי הרב שמעון שפיצער שליטיא

מפתח הענינים:

מדור אמונה ובטחון – פתיחת בעל חובת הלבבות לשער הבטחון שיעור מ"ב

בחירת האדם במלאכה קלה ונקיה

אלוקים שופט זה ישפיל וזה ירים \ וירא מנוחה כי טוב \ מלאכה שאינה גוזלת את הנפש \ אדם לעמל תורה נברא \ אין אומנות שאין בה עניות ועשירות \ אפשר להתעשר ממלאכה קלה כמו מכבידה \ עיני ראו ולא זר \ אפס כי לא יהיה כך אביון \ עני וטוב לו – גן עדן עלי אדמות \ לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין \ מעשה עם הרא"ש ובנו בעל הטורים \ אם הבורא כל עולמים אינו רוצה, אז לא \ עניות איננה סוף העולם \ בהיר ונהיר \

עבודת היהודי בעת מגיפה ר"ל

כשם שפרצופיהם אינם שווים \ תורה היא וללמוד אני צריך \ ועל המדינות בו ייאמר איזו לחיים ואיזו למוות \ כל הכתוב לחיים בירושלים \ עצירת המגיפה על-ידי מאה ברכות \ כי לא ידעו מה הוא \ עצירת המגיפה ע"י אמירת קטורת בציבור \ תורת ה' תמימה \ דבר בעיר כנס רגליך \ בא אתה וכל ביתך אל התיבה \ נקיות הגוף \ כי בשמחה תצאון \

האיסור לדבר בבית הכנסת ובפרט באמצע התפילה

נתתי ליראיך נס להתנוסס \ ישימו פחד אלוקים לנגד עיניהם \ כל השפע בא דרך השביל שסוללים בני ישראל \ השפע נמשך לפי התעוררות בני ישראל \ בין חיי שעה לחיי עולם \ וחיי עולם נטע בתוכנו \ שבור את שיניו ואמור לו שלי אני נוטל \ לאו כל כמינך להזיק לאחרים \ מוסר את התפילות לסטרא אחרא \ קלני מראשי קלני מזרועי \ מעכב את הגאולה \ הבו לכם עצה מה נעשה \

בחה של אמירת פרשת הקטורת ומשמעותה

ותם לריק כחם \ אל תרשע הרבה ואל תהי סכל \ ידיעה מלשון חיבור \ היו מעלים אותה עטרה על ראשם \ סגולה וערכות \ מסגולותיה של אמירת פרשת הקטורת \ אשה ריח ניחוח לה' \ מסירת העונג לה' \ להתענג על ה' \ גילוי חרפת הסטרא אחרא

\ כלה שבירושלים אינה צריכה להמתקת הדינים \ אמירת קרבנות וקטורת ממרקת את הגוף \ קטורת לפניה ולאחריה \ קטורת בצייבור רפואה לכל המחלות \ כתובה אשורית ועל הקלף \

קריאת פרשת פרה

זריקת מים טהורים מועילה להשגת החכמה \ לבי אומר לי שנטהר באפר פרה \ צבעה של הפרה האדומה \ טעם קריאתה בשבת זו \ קריאתה מדאורייתא או מדרבנן \ ונשלמה פרים שפתינו \ והסירותי את לבן האבן מבשרכם \ מצוה שאין לה אבר \

מדור הילולא דצדיקיא

הגאון הקדוש רבי חיים יוסף דוד אזולאי החיד"א ז"ל

ל"ב נתיבות ראשית תרומה \ קיימא לן כוותיה בבית דין של מעלה \ צמאנו לדבר ה' \ קומה שלימה \ אילו היה בימי אלישע לא היה עומד השמן \ תפילה על האמת \ שמחה של מצוה \

מדור הילולא דצדיקיא

הרה"ק רבי אלימלך מליוענסק זיע"א

קדושת הצדיק ומדרגותיו \ תיאור דרכיו של הצדיק \ מה לי לספר גודל מעלותיהם \ סיגף את עצמו עבור כל הדורות הבאים אחריו \ תרמו מזמנכם למי שעשה למענכם \ בסוד הילולא דרשב"י \ אשריך שראית אותי בכך \ הצדיקים מזככים את ישראל \ אזהרת הצדיק שלא להסתגף \ חרך את ידו באש התנור \ פסק להניח תפילין של רבינו תם \ בקדושת הספר נועם אלימלך \ הצדיק מוכן לקבל גיהנום בשביל ישראל \ פועל ישועות עם גרביים \ אך טוב וחסד ירדפוני \ היהודי שמסר נפשו על קדושת השם בגלל לב טוב \

לזכות אליעזר בן פיגא ומשפחתו

לכבוד ולזכר הרה"ק ר' נפתלי צבי בן הרה"ק ר' שלמה מבאבוב זצוק"ל
נדבת ידידנו הרוצה בעילום שמו הי"ד

מדור אמונה ובטחון – פתיחת בעל הובת הלבבות לשער הבטחון שיעור מ"ב

בחירת האדם במלאכה קלה ונקיה

בלחם חוקו) וְלֹא תִחַסְרְהוּ מִמֶּנּוּ מְאוּמָה (רוצה לומר: לא מפני שמלאכה זו, מלאכה קלה היא, תחסר לו מפרנסתו מחמת כן), אֲלֹא (הפרנסה היא) בְּגִזְרַת הָאֱ-לֹהִים תִּתְבָּרַךְ, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב (תהלים עה, ז): כִּי לֹא מְמוּצָא וּמְמַעְרַב וְלֹא מְמַדְבֵּר הָרִים (כוונתו על דרך דרש חז"ל בפסוק זה, שאמרו כל הרים שבמקרא הם הרים כמשמעם, חוץ מזה שהוא לשון התרוממות, שאין האדם מתרומם בעושר על-ידי מסחרו בארצות רחוקות למזרח ולמערב או לדרך מדברות – פת לחם), כִּי אֶ-לֹהִים שׁוֹפֵט זֶה יִשְׁפִּיל זֶה וְזֶה יָרִים, וְאָמַר (תהלים כג, ב): בְּנֵאוֹת דָּשָׁא יִרְבִּיצֵנִי עַל מֵי מְנוּחָתוֹ יְנַהֲלֵנִי.

אכן דרכם של בני אדם היא לחשב כמה הן הוצאות פרנסתם ופרנסת בני משפחתם ואז להוסיף עבודה על עבודה ולקרוע את עצמם בכדי לכסות את כל ההוצאות. לימדנו רבינו המחבר, שאין דרך זו ראויה, אלא כל שרואה האדם שהגם שהוא עובד כדרך העולם ומנצל את שעותיו שלא יתבזבזו לריק, עם כל זה אין לו כדי הוצאות פרנסתו, אין לו להוסיף בשעות עבודתו אלא יש לו להגביר את האמונה והבטחון בלבו. וכל זה מפני שהקב"ה לא ברא את עולמו באופן שיצטרך האדם להשתגע עבור פרנסתו ולאבד עבודה את כל מה שיש לו.

אלוקים שופט זה ישפיל וזה ירים

ממשיכים אנו בתועלויות שיש לו לבעל הבטחון בעניינים הגשמיים, וזה לשון רבינו המחבר: וּמִהֶן מְנוּחַת הַנְּפֹשׁ וְהַגּוּף מִן הַמַּעֲשִׂים הַקָּשִׁים וְהַמְּלָאכֹת הַמְּיַגְעוֹת אֶת הַגּוּפוֹת, וְעוֹבְדֵי הַמְּלָכִים וְחֻקֵּיהֶם וְחֻמְסֵי אֲנָשֵׁיהֶם (אשר כל אלה הם מנת חלקם של מחוסרי הבטחון, וזה מפני שבטוחים הם מחוסרי הבטחון, שכדי להשתכר הרבה, מוכרחים להתייגע במלאכה המפרכת את הגוף. וכבר נשמעת הלשון מפי רבים: אמנם אני עובד קשה וכל הבית שלי חרב, אך מה אעשה ורק כך אני מקבל משכורת הגונה בסוף החודש, וכי מה תרצו, שארפה מעט ממלאכתי?! והלא תתמעט משכורתך, ואין לי כוח לשקוע בחובות!). וְהַבּוֹטָח בַּה' הוּא תּוֹבֵעַ מְסִיבוֹת הַטָּרְף (היינו סיבות שאפשר להתפרנס על ידן) מֵה שֵׁשׁ בּו יוֹתֵר מְנוּחָה לְגוּפוֹ, וְשֵׁם טוֹב לוֹ (לפי שיש מלאכות שהאדם עלול בהן ליפול ברשת החשד ודיבת עם, כמו שאמרו חז"ל החמרים רובם גולנים והכשר שבטבחים שותפו של עמלק, ונכון לאדם להתרחק מהן – פת לחם), וּפְנֵאֵי לְלִבּוֹ, (היינו שלבו יישאר פנוי לתורה ותפילה ולחנך את הבנים) וּמֵה שֶׁהוּא מְפִיק יוֹתֵר לְחֻבוֹת תּוֹרָתוֹ עִם יוֹתֵר אֲמוּנָתוֹ (לגרסת אחרת: עם בִּירוּר אֲמוּנָתוֹ), כִּי הַסִּיבָה לֹא תוֹסִיף לוֹ בְּחֻקוֹ (סוג הפרנסה לא יוסיף לא

וירא מנוחה כי טוב

ישאל כל לומד: הלא 'אדם לעמל יולד' (איוב ה, ז) כתיב, ו'בזעת אפך תאכל לחם' (בראשית ג, יט) כתיב, ואיך תאמר שיש לו לאדם לבחור במלאכה שיש לו יותר מנוחה לגופו כלשון רבינו המחבר? זאת ועוד, הלא מבואר בספרים¹, שמי שמתעצל והולך ואינו מוכן להשקיע מכחו ודמו במלאכתו, אין פרנסתו מצויה לו, ואיך יעלה דבר זה בקנה אחד עם דברי רבינו המחבר?

אמנם התשובה לכך (וכן הרחיב בזה בפירושו "פת לחם"), כפי שמדוייק בגוף דברי רבינו המחבר, שלא מפני זה אמר שיש לו לאדם לבחור במלאכה שיש בה מנוחה לגופו כדי שיוכל לנח כל היום ולפרנס את מידת העצלות שלו, אלא אדרבא, כדי שישאר לבו פנוי ויוכל למלאות את חובותיו הרוחניים.

הוי אומר: אמנם 'אדם לעמל יולד', אבל מאן מפיס שיש לו לעמול כל-כך עבור עולם חולף? הלא יכול הוא לעמול באותה עת עבור עולם נצחי! וכלפי זה דיבר רבינו המחבר: חבל שתעמול במלאכה מפרכת! בחר לך מלאכה קלה שיש בה מנוחת הגוף, ושפיר תוכל להשקיע את כל עמלך בעבודתך הרוחנית, וכשתעשה כן, יהיה לך גם עולם הבא וגם עולם הזה, כי מאחר שתעשה את המוטל עליך על-פי דין ותבטח בה' שישלח לך את פרנסתך מן השמים, תקבל את כל פרנסתך ולא יחסר לך מאומה.

מלאכה שאינה גוזלת את הנפש

וכי תשאל: אם בסופו של דבר מוכרח האדם לעמול, מדוע מנה רבינו המחבר תועלת זו בין התועליות הגשמיות של בעל הבטחון? התשובה היא, שכאשר האדם אינו בוטח בה' ומחמת כן בוחר לעצמו מלאכה המפרכת את הגוף, הרי הוא חי חיי צער משתי פנים: א. כי הוא חי בכלבול גדול מאחר שהוא רודף אחר פרנסתו ביום ובלילה ואינו יודע מנוח. ב. כי אינו משאיר לעצמו פנאי לפתח את לבו וללמוד איך להביט נכונה על העולם ואיך לקבל כל דבר בשמחה ולהאמין שכל מה שנעשה עמו הוא לטובה, והיות שאינו מפתח את לבו, לפיכך הוא אוכל את לבו על כל דבר פעוט שעושים לו אחרים, ואז הוא צווח ככרוכיא: הלא אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו, ואיך יתכן שעשה לי כזאת וכזאת? ואין הוא קולט שאם היא משאיר לעצמו פנאי, היה יכול לפתח את לבו באופן שבכל מקרה כזה, לא זו בלבד שלא היה כועס, אלא אף היה יכול לחזור ולשמוח לאחר דקות אחדות ולהמשיך את חייו בנעימים.

אומר לו רבינו בעל חובת הלבבות: חבל, חבל, הלא תוכל לבחור לעצמך מלאכה שאינה גוזלת את נפשך, ואז תוכל להכין את עצמך קודם הפורים וקודם הספסח וקודם שאר המועדים על-ידי לימוד ספרי חסידות וכדומה, וכך ייכנסו אור המועדים בלבך ותהיה מלא שמחה במשך כל ימות השנה. וכמו-כן תוכל להשקיע בעבודת לבך,

¹ כמבואר כמה פעמים בספר משלי.

הנה דברי רבי מאיר במשנה זו, הם בסיס איתן לדברי רבינו בעל חובת הלבבות, שהרי מפורש נאמר בהם שמתור לו לאדם לאמץ לעצמו מלאכה נקיה וקלה. הן ודאי שאין הכוונה שיבזבז את זמנו מבלי לעשות מאומה, אך הכוונה שיעבוד במלאכה קלה ויעסוק בה בנאמנות ובמסירות מבלי לבזבז את זמנו לריק.

ואם למשל עובד האדם כמגיד שיעור בישיבה קטנה ורואה שמשכורתו זעומה ואינה מתקרבת לכדי צרכו, כל שהוא ממלא את זמנו כדרך העולם, אין לו שום סיבה לצאת לחפש אומנות אחרת קשה הימנה, כי זהו הכלל: **אם אתה עוסק באומנות כדרך העולם, די לך בזה**, וכל זה למה? כי אין אומנות שאין בה עניות ועשירות, שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות, אלא **הכל לפי זכותו**.

הלא כמה פעמים אנו רואים שנים שעוסקים באותה אומנות, הראשון אין לו כדי מחייתו, והשני יש לו ברחבות גדולה. הנה במקרה הזדמנה לו לזה השני איזו השקעה טובה שמביאה לו רווחים גדולים מדי חודש בחודשו, ובמקרה נשא חן בעיני יהודי אחד שביקש ממנו ללמוד עם בנו זעיר פה זעיר שם תמורת סכום נאה, ובמקרה הזדמנה לו לנוות ביתו איזו מלאכה מכניסה, וכן הלאה.

עלינו ללמוד ממצייאות זה שאין הפרנסה תלויה בסוג האומנות, אלא הכל לפי הזכות, וכשנאמין בזה, נוכל לעבוד

לשנותו בכל עת לטובה, ועל-ידי-זה תזכה לחיים טובים ונעימים, גם בזה וגם בבא.

אדם לעמל תורה נברא

אמור מעתה: רבינו המחבר לימדנו שכל שיגביר האדם את מידת הבטחון בלבו, כך ישכיל להבין שביכולתו להוריד מיגיעת מלאכתו ולהוסיף לעמול בעניינים הרוחניים, וכשיעשה כן, יקיים הפסוק 'אדם לעמל יולד' במה שיעמול על העניינים הרוחניים, וכדאיתא במסכת סנהדרין (צט), (ב): **"אדם לעמל יולד"**, איני יודע אם לעמל פה נברא אם לעמל מלאכה נברא, כשהוא אומר (משלי טז, כו) כי אָכַף עליו פיהו - הוי אומר לעמל פה נברא. ועדיין איני יודע אם לעמל תורה אם לעמל שיחה, כשהוא אומר (יהושע א, ח) לא ימוש ספר התורה הזה מפִּיךָ - הוי אומר לעמל תורה נברא". וכן יקיים בזה הפסוק 'בזעת אפך תאכל לחם', כי לחם הכוונה ללחמה של תורה, וכמו שכתוב (משלי ט, ה) "לכו לחמו בלחמי", וכן כתוב להדיא בספר הקדוש "תורת חיים"², שהכוונה בפסוק זה ללחמה של תורה.

אין אומנות שאין בה עניות ועשירות

והנה במשנה מסכת קידושין (פב, א) איתא: רבי מאיר אומר לעולם ילמד אדם לבנו אומנות נקיה וקלה, ויתפלל למי שהעושר והנכסים שלו, שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות, שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות, אלא הכל לפי זכותו.

² להרה"ק רבי דובער מליובאוויטש זי"ע, פרשת שמות ופרשת ויקהל.

את קוני, אינו דין שאתפרנס שלא בצער? !
אלא שהרעותי מעשי וקפחתי את פרנסתי.³

הא לנו שכל חסרונו של האדם שבגללו הוא מתפרנס רק בצער, הוא בזה שהרע את מעשיו, והיינו במה שטרח והשתדל הרבה תחת אשר ישים בה' מבטחו, וכלפי זה דיבר רבינו בעל חובת הלבבות, שיחזור האדם לבטוח בה' תוך כדי עיסוק במלאכה נקיה וקלה, וממילא יתפרנס שלא בצער דוגמת החיות והעופות.

עיני ראו ולא זר

הנני מעיד לפניכם מה שראו עיני ולא זר, מעשה ביהודי אחד שעד לשנה זו עשה מאמצים כבירים כדי להגדיל את הכנסותיו. שש עשרה שעות ביממה עסק בעשיית השקעות, והעלה חרס בידיו. והנה בפתחה של השנה החדשה, זו שנת תש"פ, התעורר לכו לעבוד את ה' באמונה ובבטחון, וכך עזב לאטו את השקעותיו, כשכל מעט שהוא עוזב, הוא ממלא בלעזור לאנשים בענייני רוחניות.

סיפר לי היהודי זה עתה: אני מקדיש היום שמונה שעות מן היום שלי בעזרה בענייני רוחניות לאחרים, ומה אומר לך? אני מרוויח אותו סכום שהרווחתי כאשר קרעתי את עצמי לגזרים.

כל אחד יוכל לראות הדבר מתקיים בחייו, אך זאת בתנאי שיעשה אותו באופן

במלאכה נקיה וקלה ויישאר לנו פנאי לעבודת ה', וכשיישאר לנו פנאי לעבודת ה', ממילא נוכל להתפלל כראוי למי שהעושר שלו ואז ממילא יפתחו לנו שערי הפרנסה ולא יחסר לנו כל.

אפשר להתעשר ממלאכה קלה כמו מכבירה

וזה לשון מהרש"א (קידושין שם):
שאל יחשוב אדם דבמלאכה כבידה יתפרנס ותהיה מלאכתו קבע ותורתו עראי, אלא יעסוק במלאכה נקיה וקלה, שיוכל לעשות תורתו קבע ומלאכתו עראי, כדאמרינן במסכת ברכות, ויתפלל למי שהעושר שלו, שיוכל להתעשר גם ממלאכה קלה ועראי, שהרי ראינו שאין אומנות שאין בה עניות ועשירות כו', ויכול להתעשר ממלאכה קלה ועראי כמו מכבירה שהיא קבע, והכל לפי הזכות ממש.

וכן איתא בספר הקדוש "נועם אלימלך" (פרשת בשלח), שירידת המן באה ללמדנו, שהשגת הפרנסה איננה כרוכה ביגיעה קשה, ודלא כאלו הסבורים שבשביל הפרנסה מחויבים לטרוח ולהתייגע בלי גבול.

וכן יש ללמוד גם מהמשך המשנה במסכת קידושין: רבי שמעון בן אלעזר אומר ראית מימך חיה ועוף שיש להם אומנות? והן מתפרנסין שלא בצער! והלא לא נבראו אלא לשמשני, ואני נבראתי לשמש

³ מסופר על הגה"ק רבי שלום משאץ זיע"א, שהיה מחשב בחשבון מדוקדק את רווחיו בסוף השנה ומפריש מהם מעשר לעניים, ואם אירע באחת השנים שהרוויח פחות מן הרגיל, היה מעשר לפי חשבון השנים הקודמות, והיה מנמק ואומר: מה העניים אשמים שאני הריעותי את מעשי?

עני וטוב לו – גן עדן עלי אדמות

ואולם אדם זה שנגזר עליו להיות עני, אם יהיה בעל בטחון, הגם שלא ישתנה מזלו, יחיה בגן עדן עלי אדמות, וזה מכמה סיבות: הסיבה הראשונה, כי בהיותו בעל בטחון, יקבל את גזירת ה' באהבה ולא ילחם כנגדה, וכיון שכן יראה הצלחה גדולה בכל שאר העניינים, כי מי שאינו נלחם כנגד גזירת הבורא, אינו מתנתק ממנו וממילא השפע מגיע אליו בעוצם רב.

אם תתבוננו סביבכם תראו כמו עיניכם כמה וכמה אנשים בעלי משפחות שמצד אחד חיים בעניות, ומצד שני יש להם כמה וכמה מתנות טובות שכל אחת מהן שווה מיליארדים, אם זה ילדים חכמים ושנונים ההולכים בדרך המסורה, אם זה נשיאות חן מיוחדת בעיני הרואים, ואם זה שאר מעלות טובות שכל בני העולם מייחלים אותן לעצמם. הם חיים בגן עדן פשוטו כמשמעו, ורק נסיון אחד להם - נסיון העוני. והרי כך ראינו גם שמענו על צדיקים הרבה מפורסמים, שאם אמנם עלו והצליחו בכל ענייניהם וזכו לאור באור החיים, היו עניים מרודים, כי נגזר עליהם להתנסות בנסיון העוני.

מה שרבים מבני האדם מתקשים לקבל דבר זה, נעוץ בכך שלדידם הכסף הוא הכל, והרי הם רואים מפני כך תמונה מצומצמת בלבד, ואילו היו משכילים לראות את התמונה בכללותה, היו רואים שהאדם יכול להיות עני ולזכות לטובה כפולה

הנכון ומתוך אמונה ובטחון, ולא מתוך פזיזות או עצלות.

אפס כי לא יהיה בך אביון

אכן כעת נבוא לענין אחד שמעולם לא נגענו בו, וכאן המקום להתבונן בו: ישנם אנשים שמחמת סיבות הידועות רק לתמים דעים ית' נגזר עליהם עוד בטרם לידתם להיות עניים⁴, ואפילו יעשו כל טעדיקי שבעולם, ואפילו יהיו בעלי בטחון, יישארו עניים.

והלא גם זה כלול בדברי המשנה במסכת קידושין: "שלא עניות מן האומנות ולא עשירות מן האומנות", דהיינו כמו שהעשירות איננה תלויה בסוג האומנות, כן העניות אינה תלויה בו, ובשל כך, אפילו יעבוד האדם עד צאת הנשמה, אם נגזר עליו להיות עני, יהיה עני (אין הכוונה שימות מרעב בגלל עניותו, כי אין עני מת מרעב, ואם ראת אדם שמת מרעב, אין זה אלא מפני שכבר בא קיצו, אך הכוונה שיחיה בצמצום גדול).

וכמו שאפשר שייוולד האדם להורים מסוימים שיגרמו לו צער גדול כל ימי חייו, ואפשר שייוולד האדם עם מחלות מסוימות וכדומה, כן אפשר שייוולד האדם בנסיון העניות, ואדם זה, הגם שיהיה יהודי ירא ושלם ויבטח בה' בכל לבו, יישאר העני, כי זהו נסיונו שבעבורו בא לעולם.

⁴ ראה דברי הגמרא נדה טז, ב.

ענייניו ירדו לטמיון מחמת כן.

ישאל האדם: איך אדע אם נגזר עלי לחיות בעניות או בעשירות? התשובה היא שאין דבר זה נוגע כל-כך, וזהו מה שרבינו בעל חובת הלבבות בא ללמדנו: **אל תהיה עסוק בענין זה. תהיה עסוק רק בדבר אחד, האם אתה עושה את המוטל עליך או לא, וכשתהיה עסוק בכך, תראה שמתיישרים כל הדברים ותגלה יום אחד שאתה חי בגן עדן.**

מעשה עם הרא"ש ובנו בעל הטורים

לפנינו מעשה שהיה עם הרא"ש, מגדולי רבותינו הראשונים, ובנו רבי יעקב **בעל הטורים**: הרא"ש היה בעל פרנסה, ולעומתו, בנו בעל הטורים, היה עני מרוד⁵, ושניהם היו דרים בבנין אחד, הרא"ש בבית ובנו בעלייה. באו אחרים אל הרא"ש בטענה מדוע אינו מעניק לבנו סכום מעות כדי שיוכל לפתוח בו עסק. השיב להם הרא"ש: "האמינו לי, שאפילו היה בני פותח עסק מכובד, לא היה מועיל לו כלום והיה נותר בעניותו". הפצירו בו שלא ידבר ככה, אלא יתן לו סכום. אמר להם: "באו והיווכחו שהצדק עמי".

ביודעו שבנו לא ירצה ליטול ממנו מעות, כי הוא מקיים בעצמו 'שונא מתנות יחיה' (משלי טו, כז), נטל הרא"ש צרור מעות והניחם על גרם המדרגות המוביל אל העלייה בסברו שכאשר ייתקל בו בנו, יזכה בו בתורת מציאה. אחר שלח לקרוא לו שירד

ומכופלת בכל שאר ענייניו, עד שמרוב שמחה ותענוג לא ישים כלל את לבו לעניותו.

והסיבה השניה שבגללה יחיה בעל הבטחון בגן עדן עלי אדמות למרות עניותו, היא מפני שעניותו לא תדכא את נפשו. **בהבינו שתפקידו הוא לחיות בעניות מחמת תיקון נפשו, לא יתעצב אל לבו, אלא יהיה מלא שמחה ואושר ולא ידע צער ומכאוב.**

וכנגד זה, מי שאין לו בטחון, או מי שחושב שהבטחון מעשיר בהכרח, מפסיד לעצמו פעמיים, פעם אחת כי יתקיים בו הפסוק (משלי יג, יב) "תוחלת ממושכה מחלה לב", שהרי יקווה כל ימיו להתעשר, וידחוף לכך בכל כוחו, אך העשירות תחמק ממנו. והפעם השניה, כי בדרכו להשיג את העשירות המדומה, יהרהר אחר מעשי הקב"ה, וגם כשיתפלל אליו, יתפלל מתוך מרידות וכעס, ואז ממילא ירדו גם שאר ענייניו לטמיון.

לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין

צאו וראו עד היכן הדברים מגיעים, ממה שאמרו חז"ל (ברכות סא, א): "לעולם יהיו דבריו של אדם מועטין לפני הקדוש ברוך הוא", ופירש שם מהרש"א, כי אם ירבה להתפלל ויראה שלא תתקבל תפילתו מפני שכן נגזר עליו צער זה לטובתו, יוכל לבוא לידי מכשול להרהר כנגד מידת של הקב"ה, ויצא לו שכרו בהפסדו, כי גם שאר

⁵ אף הוא העיד על עצמו בטור אורח חיים (סימן רמד), עת עסקו בהלכות עונג שבת: וכמה פעמים נשאתי ונתתי בדבר לפני אדוני אבי ז"ל, כמוני היום שיש לי מעט משלי ואינו מספיק לי, וצריך אני לאחרים, אם אני בכלל עשה שבתך חול אם לאו, ולא השיבני דבר ברור...

כל עולמים אינו רוצה, אז לא."

והוסיף השר-שלום: "כן רב, לא רב, אך מכל מקום הלא דיין באחת מהקהילות הגדולות היה יכול להיות. מוכרחים לבוא שוב עם אותו תירוץ, שאם הבורא כל עולמים אינו רוצה, אז לא". ושוב הוסיף: "אם לא דיין, היה יכול להיות לכל הפחות איזה מגיד באחת הקהילות, אך שוב צריך לומר שאם הבורא כל עולמים אינו רוצה, אז לא". ושוב אמר: אם לא מגיד, היה יכול להיות לכל הפחות איזה מלמד דרדקי, והעיקר שלא יצטרך לחזור על הפתחים, אך שוב צריך לומר שאם הבורא כל עולמים אינו רוצה, אז לא.

כשהרה"ק רבי יהושע מבעלזא זיע"א סיפר מעשה זה, אמר: מעולם היה קשה לי על אבי, שהרי מעודו תמך מכספו באברכים תלמידי חכמים שישבו בבית המדרש ולמדו, ומדוע לא יעץ לפני זה להצטרף אף הוא אל היושבים ולהיות סמוכים על שולחנו. מוכרחים אנו לומר, סיים הרה"ק רבי יהושע, שאם הקב"ה אינו רוצה, גם דבר זה נמנע מן העני.

עניות איננה סוף העולם

יסוד גדול הוא שצריך לזכרו, כי בלאו הכי יתעוררו קושיות רבות: איך יתכן שפלוגי שרוי בעניות? ואיך יתכן שפלוגי שרוי בעניות? צריך לזכור שהעניות איננה סוף העולם, היא רק נסיון ככל שאר הנסיונות, והסיבה היחידה שבגללה אנשים נרתעים ממנה כל-כך, היא מפני שראו בעברם אנשים עניים שנלחמו בעניותם, ואשר בגלל כן הביאו על עצמם צרות

אליו לבית. בבואו אליו, שאל אותו אם מצא דבר מה ביורדו את גרם המדרגות. השיב לו בנו שלא ראה מחומה. שאל אותו: "היתכן?! הלא הנחתי שם משהו!" השיב לו בנו: "כששלחתי לקרוא לי, הרהרתי לעצמי, הן זכות גדולי היא בשבילי לקיים מצות כיבוד אב, ומה ארע אם אסתמא ח"ו ביום מן הימים ולא אוכל לבוא אליך, על כן עצמתי את עיני וכך ירדתי את גרם המדרגות בעיניים עצומות כדי לבדוק בעצמי אם אוכל לרדת אותו ללא ראיית העיניים".

נענע הרא"ש בראשו ואמר לסובביו: "הא לכם שהצדק עמי שנגזר עליו להיות עני, ואין ביכולת אדם לשנותו".

אם הבורא כל עולמים אינו רוצה, אז לא

עוד נציג לפנינו מעשה שהיה אצל הרה"ק שר שלום מבעלזא זיע"א: פעם נכנס למעונו עני מרוד עם בגדים בלויים וטלואים, וביצאו קם השר-שלום ממקומו וליווה אותו החוצה. הדבר היה לפלא בעיני בנו הרה"ק רבי יהושע זיע"א שידע שאין אביו מלווה אף לא את הגדולים והנכבדים, והאמין שדברים בגו.

כשנסתלק העני, פנה השר-שלום לבנו ואמר: "בטח אתה תמה מדוע קמתי ללוות את העני, ואסביר לך, עני זה בקי בכל התורה כולה, בבלי, ירושלמי, תוספתא, ספרא, ספרי, מדרשים, וזוהר, וכל ספרי היראים. בקל היה יכול להתמנות לרב באחת מהקהילות הגדולות שבישראל, כגון בלעמברג וקראקא, ולחיות חיי עושר, אך בפועל הוא מחזר על הפתחים, כי אם הבורא

במשך הזמן יקבל בהירות לדעת אם העניות היא רק זמנית או שהיא לצורך תיקונו וכך יישאר עד סוף ימיו. כשהאדם עובד את בוראו באמונה ובטחון, ותופס באומנות נקיה וקלה, ואינו מחפש לברוח על-ידי עצות ותחבולות, הרי הוא מקבל בהירות גדולה להבין מהו תפקידו בעולם, האם עליו להוסיף בעשיית מלאכה (כפי מה שנקרא בלשון העולם השתדלות), או שיש לו לחזק את בטחונו בה' כדי לזכות לעשירות, או שנגזר עליו לחיות בעניות ועליו לקבלה באהבה ולשמוח בה.

סוף דבר, אין לנו לשאול קושיות בראותנו בעלי בטחון שחיים בעניות, כי אפשר שכך נגזר עליהם מחמת תיקון נפשם להיות עניים, אך אעפ"כ מתקיים בהם בוודאות ההבטחה "והבטח בה' חסד יסובבנו", כי מחמת בטחונם הם זוכים לראות ברכה גדולה בכל שאר ענייניהם, והשמחה אופפת אותם תמיד.

ואכן מי שרואה שמלבד העניות, ישנם עוד דברים רבים על ימין ועל שמאל שאינם הולכים כשורה אצלו, עליו להבין מכך שהקשר שלו עם בוראו רופף בידו, והרי זה דומה למי שרואה שאחד ממכשירי החשמל בביתו אינו פועל, שאם הוא רואה שמלבד מכשיר זה, גם המכשיר שבחדר השני אינו פועל, וגם המכשיר שבחדר השלישי אינו פועל, וגם האור אינו דולק, יכול הוא להבין מזה שעליו ללכת אל לוח החשמל, להרים המתג הראשי וכך יתחילו כולם לפעול כבתחילה.

ובכל אופן, תמיד צריך היהודי לחיות

בצרורות, אם מפני שהתנתקו מבוראם ואם מפני שחיו כחיי העשירים מתוך שאיפתם להתעשר ושקעו מחמת כן בחובות גדולים. אך האמת היא שלא נגזר על העני לחיות חיי צער, כי אם לחיות בצמצום ולהתמודד עם נסיון זה כפי שמתמודדים עם כל שאר הנסיונות.

כפי שהאדם שנולד עם איזה מום מסוים בגופו ומתקשה מחמת כן במציאת זיווגו, יודע שאם יהיה קשור לבוראו, ינעמו לו חייו, כן מי שנגזר עליו לחיות בעניות, יש לו לדעת שאם יהיה קשור לבוראו ויתחזק בבטחונו בו, ינעמו לו חייו כי הקב"ה הוא טוב ומטיב ורוצה שיהיה טוב לאדם לא רק בעולם הבא אלא גם בעולם הזה.

ועל כן יעשה אדם זה את המוטל עליו ותו לו, והיינו שיחפש לעצמו פרנסה נקיה וקלה ויעבוד כדרך העולם מבלי לבוז זמנו לריק, וישמח בחלקו. ולעומת כן, אם יראה האדם שהעשירות מרוחקת ממנו וידחוף את עצמו בכוח להגיע אליה על-ידי השקעות שאינן מדרך העולם, ייחשב כבורח מתפקידו, ואם כן לא יהיה לו שום סיכוי לראות ברכה בעמלו.

וזהו גם הפירוש במאמר חז"ל (ברכות ה, א): "הרואה יסורים באים עליו יפשפש במעשיו", דהיינו שיפשפש לראות אם הוא קשור בבוראו ומקבל גזירתו באהבה, או שאינו קשור בו אלא מנסה להלחם עם גזירתו...

בהיר ונהיר

והאמת היא, שמי שחי באופן זה,

להגיע למצב שבו לא יעניין אותו בכלל אם נגזר עליו להיות עני או עשיר, ותן לחכם ויחכם עוד.

בהכרה שאינו מכיר את כל התמונה, וכיון שכן מה שיש לו לעשות הוא לסמוך בעינים עצומות על הקב"ה, לבטוח בו שיהיה בעזרו ולעשות את המוטל עליו לעשות, ועוד עליו

יום חמישי פרשת תצוה – ט' אדר ה'תש"פ עבודת היהודי בעת מגיפה ר"ל

וכן הלאה.

כשם שפרצופיהם אינם שווים

תורה היא וללמוד אני צריך

אכן אם גם אנו נמשיך לקבוע את דעתנו לפי שני אלה, דהיינו לפי תכונת נפשנו ולפי השפעת הסביבה, הרי לא נוכל אף פעם נגיע אל אמיתות הדבר. ודא צריך לזכור, שמי שדעתו רופף ומושפע מסיבות חיצוניות כאלה, יושפע בדרך כלל גם מהעבר שלו, ולמשל אם פעם חלה אחד ממשפחתו ב'ירוס' והבריא במהרה, יקיש מזה גם לכאן ויאמר שלא יקרה מאומה, וכן להיפך.

ועוד צריך לזכור שרבים מאנשי התקשורת ואנשי הציבור פועלים לפי נגיעות צדדיות, כך שמי שמושפע על ידיהם, יתכן מאוד שהוא הולך שולל אחר שקרים משקרים שונים ולעולם לא יגיע אל האמת. והלא כן אנו רואים כעת בחוש, שהממשלות בעולם קובעים את מספר הנפטרים מה'ירוס' לפי שיקולים כלכליים וכדומה, ואינם מגלים את האמת.

ועל המדינות בו ייאמר איזו לחיים

ואיזו למוות

ובכן, על-מנת שנתייחס על המצב החדש נכונה ונגיע אל אמיתות הדברים, נצטרך לחפש דברי חז"ל הפזורים

אמרו חז"ל (ברכות נח, ב) כשם שפרצופיהם אינם שווים כך דעותיהם אינן שוות, כלומר, תכונות בני אדם שונות זה מזה. והדבר ניכר ביותר בזמנים שמשוהו פוקד את כל העולם ומשנה את מצבו, ורגשות בני אדם כלפיו שונות מאדם לחבירו, זה אומר שאין זה נורא כל-כך ואין ממה לחשוש, ומשנהו אומר שזה נורא ואיום, וכן הלאה יהיו סוגי הרגשות שונות בין בני האדם.

והנה הסיבה הראשונה לכך נעוצה בסיבה האמורה במה שבני אדם חלוקים בתכונותיהם, ולכן אלו שתכונתם להבהל מכל דבר, ייבהלו גם מכך, ואלו שתכונתם להסיח דעתם מכל דבר ולהמשיך הלאה, יסיחו דעתם גם מכך, ואלו שתכונתם לעמוד על החשבון של כל דבר, יחשבו גם בכאן כמה מן הנדבקים נפטרו לפי אחוזים, ועל-פי-זה תהיה הרגשתם, וכן הלאה.

אך יחד עם כל זה יתחלקו בני האדם בהתייחסותם אל המצב גם לפי השפעת סביבתם, כי דרכם של בני אדם להיות מושפעים מהסביבה, ואם למשל ישמע האדם התייחסות מסוימת, יתעוררו אצלו הרגשים כאילו דבר זה אמיתי, ואם לאחר מכן יוסיף וישמע כך גם מאחרים בפינת הרחוב, יוסיפו הרגשים אלו להתחזק בלבו,

המדינות בו ייאמר איזו לחרב ואיזו לשלום
איזו לרעב ואיזו לשובע, ובריות בו יפקדו
להזכירם לחיים ולמות.

כל הכתוב לחיים בירושלים

ובמדרש שיר השירים איתא (שה"ש
רבה פרשה ב): אמר רבי חייא בר אבא, סמוך
לימות המשיח דְּבָר גדול בא לעולם
והרשעים כלים, והגפנים סמדר נתנו ריח אלו
הנשארם, ועליהם נאמר (ישעיהו ד, ג) והיה
הנשאר בציון והנותר בירושלים קדוש יאמר
לו כל הכתוב לחיים בירושלים.

ובירושלמי (קידושין פ"ד ה"א)
איתא: אמר רבי חנינה אחת לס' לע' שנה
הקדוש ברוך הוא מביא דְּבָר בעולם ומכלה
את הממזרים ונוטל עמהן כשירים שלא
לפרסם לחטאים (רוצה לומר שלא יפורסם
בעולם שאלו שכלו היו ממזרים)... ללמדך
שאפילו רעה שהקב"ה מביא לעולם בחכמה
הוא מביאה. וכן איתא במדרש קהלת (קהלת
רבה פרשה יב): אמר ר' לוי למה קורין אותו
דְּבָר, דרביר טבין עם בישין.

מבואר מדברי חז"ל שעיקר הַדְּבָר בא
לכלות את הרשעים, אך כדי שלא יהיה הדבר
גלוי ומפורסם שהרשעים מתים, שהרי אז
תבטל הבחירה, הַדְּבָר מכלה גם כשרים.
ובכל אופן, כל הנפטר במגיפה, אף שהוא
נמנה עם הכשרים, הוא על-פי חשבון
מדוקדק בשמים, אלא שאין אנו יודעים את
כל החשבונות, כי אין הקב"ה רוצה שנדע
את כל החשבונות. וכיון שכך, אין אנו

במקורותיהם. וזה לשון פרקי דרבי אליעזר
(פרק יד)⁶: בשעה שבני אדם חוטאין
מעבירות תמורות, הוא שולח מגיפה לבני
אדם, ובשעה שבני אדם חוטאין מעבירות
קלות, הוא מכה את פירות הארץ בעבור
עוונות בני אדם, שנאמר (בראשית ג, יז)
ארורה האדמה בעבורך.

הנה ראשונה לכל מבואר מתוך מאמר
זה, שעלינו לעסוק בעיקר באמונה שהמהלך
האמיתי נעשה בשמים, ושגגור בדיוק רב מי
יידבק ומתי ובאיזה אופן, ולא במה שכל בני
העולם מתעסקים בהם מבוקר ועד ערב,
והיינו איך התפתח הווירוס ואיך הוא הגיע,
ומי ומי הנדבקים, ובאיזה אופן.

ואדרבא, מצב זה שהעולם שרוי בו
כעת, הוא המוכיח לכולנו עד כמה העולם
מתנהל על-ידי הקב"ה ושהאדם עם כל
חכמתו ופיקחותו וחישובו וחשבונותיו, אין
לו שום שליטה. הלא אף אחד בעולם לא
העלה ברעיונו מציאות כזו שבה הווירוס
מתפשט לכל מדינות העולם מבלי יכולת
לעצור בעדו. והלא גם כשהתפשט הווירוס
בתחילה בסין, היו מדינות המערב בטוחות
שהוא יעבור רק למדינות המזרח ולא יגיע
אליהם, אך עד מהרה תוחלתם נכזבה;
הווירוס הגיע לאיטליה, ומשם למדינות
אחרות, וכבר כל המדינות נגועות, כאשר
ישנן מדינות שהמצב שם קשה מאוד וכולם
נתונים שם בהסגר, וישנן שמצבן קשה
פחות. אך הכל מאת ה' בחשבון מדוקדק
וכמו שאנו אומרים בראש השנה: ועל

⁶ כן הוא במהדורת ווילנא תקצ"ח, חסר בכמה דפוסים אחרים.

אלוקי נשמה שנתת בי וכו', כי פתח עיניה, לימא ברוך פוקח עורים, כי תריץ ויחיב, לימא ברוך מתיר אסורים וכו'.

ועל ידי שהאדם מברך באופן זה על כל צעד ושעל שלו, ונחרט הדבר בלבו שהקב"ה מלווה אותו בכל עת ומטיב עמו, ושהוא הנותן לו כוח לעשות חיל ומבלעדי שפעו וחיותו אינו כלום, הנה הוא מגיע לבחינת "מה", שהיא בחינת הביטול הגמור להשי"ת, וזהו "אל תקרי מה אלא מאה", כי אי-אפשר להגיע לבחינת מה, רק על-ידי אמירת מאה ברכות.

ומוסיף ה"דברי יואל" שזהו מה שאמר משה לישראל לפי פשטות הכתובים: "ועתה מה ה' אלוךך שואל מעמך כי אם ליראה", כי על-ידי בחינת "מה" שהוא הביטול הגמור, מגיע האדם לידי יראה. ועל כן אמרו חז"ל שאצל משה רבינו היתה היראה 'מילתא זוטרתא', כי מי שהגיע לבחינת "מה", נחשבת אצלו היראה ממילא כי'מילתא זוטרתא'.

נמצאנו למדים מכל זה, שכאשר אנו רואים כי צרה באה לעולם, צרה שמקורה בחסרון החיות והשפע היורד לעולם בימים כתיקונם, עלינו לחזור ולמשוך על עצמנו את השפע על-ידי אמירת מאה ברכות, כי על-ידי שנודה ונהלל להשי"ת מבורק ועד ערב, נהיה סמוכים על שולחן מלכו של עולם, וממילא לא יאונה לנו כל רע.

כי לא ידעו מה הוא

ועיין ב'חתם סופר' על התורה (פרשת בשלח) שכתב שהאדם צריך לחיות תמיד באופן שלא תהיה שליטה לסטרא אחרא על השפע הבא עליו, וצריך הוא להזהר מאוד

מחויבים לדעת את כל החשבונות; עלינו רק לדעת שהכל הוא בחשבון מדוקדק ושהוא מביא טוב לעולם.

והנה לאחר שהגענו להכרה כי הַדְּבָר אינו בא לעולם לחינם, אלא מטרה ברורה יש לו, אם כן ברור הדבר שאין לנו להכנס בגלל כן לבהלה מצד אחד, ומצד שני אין לנו להסיח דעתנו ממנו. אלא עלינו להתבונן בדבר ולברר על-פי דברי חז"ל מה מוטל לנו לעשות בעת כזאת, וכשנעשה את המוטל עלינו, נמשיך להיות בשמחה ולצפות לישועת ה'.

עצירת המגיפה על-ידי מאה ברכות

ובכן, כעת שומה עלינו לברר מה מוטל עלינו לעשות בעת כזאת, והנה במדרש פרשת קרח (פרשה יח) איתא: **בכל יום היו מתים מישראל מאה אנשים, בא דוד ותיקן להם מאה ברכות, כיון שתקנם נעצרה המגיפה.** ובמסכת מנחות (מג, ב) מבואר שחכמינו דרשו הפסוק (דברים י, יב) ועתה ישראל מה ה' אלוךך שואל מעמך, אל תקרי מה אלא מאה, מכאן שחייב אדם לברך מאה ברכות בכל יום.

ובספר "דברי יואל" כתב דהנה יש להקשות איך דרשו חז"ל "אל תקרי מה אלא מאה" והרי ספר תורה שכתבו בו "מאה" במקום "מה", ספר פסול הוא? הוא מותיב לה והוא מפרק לה: על כרחיך דחובת אמירת מאה ברכות בכל יום אין הכוונה שיאמר אותן מן השפה ולחוץ כבדרך סגולה, אלא שתהיה לו כוונה אמיתית להודות ולהלל להשי"ת על כל תנועה ותנועה שעושה כל היום, מהרגע שהחזיר לו הקב"ה, את נשמתו וכמו שאמרו חז"ל (ברכות ס, ב): כי מתער (כשמתעורר בבוקר), אומר

לכם לאכלה".

עכ"פ זהו הדבר הראשון שעלינו להתחזק בו ברצוננו להנצל מהמגיפה המשתוללת בעולם, והיינו לחזק את עצמנו באמירת מאה ברכות באופן של התדבקות בהשי"ת בנתינת הלל והודיה על כל דבר ודבר, כי על-ידי-זה נרחיק את עצמנו משליטת הסטרא אחרא ונהיה תחת שליטת השי"ת ונקבל את חיותנו במלואה.

עצירת המגיפה ע"י אמירת קטורת בציבור

עוד דבר שאנו צריכים להתחזק בו, הוא ענין אמירת קטורת בציבור, והרי כך, ומקור הדבר בפרשת קרח (יז, יא-יג): ויאמר משה אל אהרן, קח את המחתה ותן עליה אש מעל המזבח ושים קטורת... ויקח אהרן כאשר דיבר משה וירץ אל תוך הקהל והנה החל הנגף בעם ויתן את הקטורת ויכפר על העם, ויעמד בין המתים ובין החיים ותעצר המגפה.

וכן מבואר ב**זוהר הקדוש** (פרשת וירא) שבעת המגיפה אין צריכים לתפילה, כי ענין התפילה הוא להמתיק את הנוקבא במדת הרחמים שהוא בינה, ובעת מגיפה הרי אדרבא, הדינים באים ממידת הרחמים, ולכן אין צריכים לתפילה, אלא להקרבת קטורת או לאמירת קטורת בכוונה.

וכן היו הצדיקים מזהירים הרבה לומר **קטורת בציבור** בהטעימם שזוהי סגולה גדולה לרפואה במיוחד בעת ה**הַבְּרָא**.

מהס"מ שהוא בגמטריה מאה, כי הס"מ הולך ממקום למקום ומשתולל ומדבק בני אדם במחלות קשות וצריך שמירה גדולה להנצל ממנו. אכן **יהודה וישראל ביחד הם בגמטריה תקע"א, וכשמוסיפים על זה מאה ברכות**, הוא בגמטריה תרע"א כמנין אדנ"י במילואו, ועל-ידי זה ניצולים משליטת הס"מ, כי השם אדנ"י הוא כינוי למידתו של הקב"ה המחיה את העולם, וכששם זה הוא במילואו, העולם מקבל את חיותו ושפעו כדבעי, מה שאין כן כשהשם חסר, ולכן צריך לומר מאה ברכות בכל יום, כי על-ידי שמוסיפים מאה ליהודה וישראל, נעשה אדנ"י במילואו והמגיפה נעצרה.

ועל פי זה מבאר ה'חתם סופר' הפלא ופלא לשון הפסוק "ויראו בני ישראל ויאמרו איש אל אחיו מן הוא כי לא ידעו מה הוא, ויאמר משה אליהם הוא הלחם אשר נתן ה' לכם לאכלה". בני ישראל טענו בפני משה: הלא כדי להגיע למאה ברכות, צריך האדם לאכול מיני מאכלים שברכותיהם שונות, זה מברכים עליו שהכל, זה מזונות וכן הלאה, אבל עכשיו שנאכל רק קֶן, איך נגיע למאה ברכות? וזהו "כי לא ידעו מה הוא", לא ידעו איך יגיעו למאה ברכות על ידו. אמנם טעו בזה, כי כל מה שצריך מאה ברכות הוא רק כשאוכלים לחם הבא מן הארץ, כי אז צריך להוציאו ממאה דס"מ ולהכניסו לשליטת אדנ"י, אבל כשאוכלים לחם הבא מן השמים, ממילא אין עליו שליטת הס"מ, וזהו "ויאמר משה אליהם הוא הלחם אשר נתן ה' "

⁷ להעמיק יותר בענייני אמירת קטורת ועל דרך פעולתה ראה בהמשך הגליון שיעור מיוחד לזה.

תורת ה' תמימה

בליליא, אבל ביממא לא, תא שמע לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך. מבואר שבעת הַדְּבָר מְחוייבִים להיות בכידוד. ועוד שם: **רבא בעידן רתחא הוי סכר כוי** (רבא בעת הדבר היה סותם חלונות) דכתיב (ירמיהו ט, כ) כי עלה מות בחלונינו.

הא לנו שהחיידיקים (Bacteria) והווירוסים המזיקים שמוכרים לנו בימינו, אינם אלא כלים למלאך המשחית, וכאשר נזהרים מהם על-פי כללי הזהירות הידועים לאנשי המדע, אנו נזהרים מהמלאך המשחית. ובעוד לאנשי המדע נודע הדבר רק במאה ועשרים השנים האחרונות, לאור התפתחות המדע והמצאת המיקרוסקופ, חכמינו כבר ידעו הכל לפני יותר מאלף ושש מאות שנה.

בא אתה וכל ביתך אל התיבה

יותר מזה איתא בזוהר הקדוש (פרשת נח): בוא וראה למדנו בשעה שיש מגיפה בעיר או בעולם, לא יתראה האדם בשוק, משום שיש לו רשות למשחית להשחית הכל, משום זה אמר לו הקב"ה לנח, אתה צריך להשמר, ולא תראה עצמך לפני המשחית, שלא ימשול עליך.

הא לנו שהזהירות שאנו צריכים לנקוט היא מהמלאך המשחית, וכל המזיקים הנראים לעינינו אינם אלא כלי ההשחית של המלאך המשחית, ואם בעת דבר הכלים שלו הם החיידיקים והווירוסים, בשעת המבול היו המים כלי המשחית שלו, ועל כן אמר לו הקב"ה לנח שיסתיר את עצמו בתיבה ולא יראה את עצמו לפני המשחית כדי שלא ימשול עליו.

עוד זאת ראוי לעורר, שעלינו לציית להוראות היוצאות מן המוסמכים לטפל בבריאות הציבור, אם זה הממשלות השונות ואם זה מערכות הבריאות. אנשים רבים נוטים לזלזל בהוראות היוצאות ממקורות שאינם נסמכים על תורת ה', אך במקרה זה בוודאי אינו נכון, כי ללא ספק יש לנו לעשות את המוטל עלינו מצד סדר העולם, וכפי שהחולה מחויב ללכת אל הרופא ולעשות ככל אשר ישית עליו, כן עלינו במצב כזה לשמוע לעוסקים בענייני בריאות ולהתנהג על פי הוראתם.

יתירה מזו, הלא חז"ל אמרו (ברכות נח, א): אפילו ריש גרגיתא (האחראי על מילוי הבורות להשקיית השדות) מן שמיא מנו ליה (מן השמים ממנים אותו). ואם כן האחראים על שמירת הבריאות בקרב הציבור, בוודאי מתמנים מן השמים, ונמצא שכאשר הם נותנים הוראות מסוימות, הרי זה משום שכך רצו מן השמים ועלינו לציית להן כל עוד שאינן נוגדות את ההלכה.

דבר בעיר כנס רגליך

ואם נרצה נוכל להעמיק יותר בזה, וזאת על-ידי שנבין שכל החשבונות שבעולם הטבע, יש להם גם חשבונות פנימיים יותר, ולדוגמא: במסכת בבא קמא (ס, ב): דְּבָר בעיר - כנס רגליך, שנאמר (שמות יב, כב) ואתם לא תצאו איש מפתח ביתו עד בקר, ואומר (ישעיהו כו, כ) לך עמי בא בחדריך וסגור דלתיך בערך, ואומר (דברים לב, כה) מחוץ תשכל חרב ומחדרים אימה. מאי ואומר? וכי תימא, הני מילי

הדברים הנסתרים מעיני כל רואה, וכאשר הם מזהירים אותנו מפני טבע המגיפה, אנו יכולים להבין שזהו טבעו של המלאך המשחית שהגיע לעולם מחמת עבירות שנעשו, ואשר מתהלך בתוך המזיקים המשחיתים, ועל כן עלינו להזהר שלא להתראות לפניו כמבואר בדברי הזוהר הקדוש, ולכן בכל מקום שהם מזהירים אותנו שלא לילך לשם, אנו מחויבים לציית להם, כי אם שם נמצאים האנשים הנגועים, סימן הוא ששם נמצא המשחית וצריך להסתר מפניו.

נקיות הגוף

וכן הוא לענין מה שהממונים על הבריאות מזהירים להקפיד על נקיות הגוף והידיים, אף לזה צריך לציית וח"ו לא לזלזל בו, והלא הרבה מן הצדיקים היו מקפידים מאוד באופן כללי על ענין הנקיות, עד שהיו מביניהם⁸ שאמרו: **גוף נקי – נשמה נקיה**. וכמה מהם⁹ היו שוטפים וממרקים את כלי האכילה והשתיה שלהם כמה וכמה פעמים, כדי שיהיו נקיים בתכלית הנקיין. ומה שבני אדם נוטים לזלזל בזה, אינו נובע מרוב קדושתם, אלא מפני שבהיותם עסוקים בדברים אחרים, הם נוטים להזניח דבר זה.

ולפי האמור לעיל, יתכן מאוד שהמצב שנוצר היום המכריח אותנו לשמור על הנקיות, הוא רק מגלה עד כמה משפיע הזהירות על הנקיין בדברים הנסתרים

וכן איתא שם להדיא בהמשך דברי הזוהר הקדוש: ואם תאמר, מי נתן כאן משחית, הרי רק מים היו ונתגברו, ונעשו למבול? בוא רואה, **אין לך דין הנעשה בעולם, אם כשהעולם מוכה, או אפילו כשהעולם רק נמסר לדין, שלא ימצא אותו המשחית הולך בתוך הדינים הנעשים בעולם**. אף כאן כן הוא, מבול היה והמשחית הלך בתוך המבול, והוא נקרא כן בשם מבול, כי נכלל בשם הזה. ועל כן אמר הקב"ה לנח להסתיר עצמו בתוך התבה ולא להראות בעולם.

וממשיך שם ה'זוהר' הקדוש: ואם תאמר, הרי התיבה נראתה בעולם הזה שהמשחית הלך בו ואם כן עדיין הוא מגולה לפני המשחית? **אלא כל עוד שפניו של אדם אינם נראים לפני המשחית, אינו יכול למשול על האדם**. מאין לנו זה? ממצרים, שכתוב (בא יב, כב), ואתם לא תצאו איש וגו' מהו הטעם? משום שהמשחית נמצא בחוץ, והוא יכול להשחית ולא צריכים להתראות לפניו, ומשום זה נח וכל אלה שהיו עמו, נסתתרו בתיבה, והמשחית לא יכול היה למשול עליהם.

אמור מעתה: כל נחשוב שכאשר אנו מציינים לממונים על בריאות הציבור, אנו מציינים רק להם, אלא נבין שמציינים בזה לתורה הקדושה, כי כל מה שהמומחים רואים בעיני הבשר שלהם, מכון כנגד

⁸ כן אמר הרה"ק רבי אשר מסטאלין זי"ע בשם הבעש"ט הק' זי"ע. כמו שכתוב בשלה"ק שער האותיות אות ד' דרך ארץ, טו.

⁹ כן מטו בשם כמה צדיקים קדושי עליון, ביניהם הגה"ק רבי מאיר שלום אביחצירא זצוק"ל.

כי בשמחה תצאון

ולסיום: הרה"ק רבי יעקב **מפשעווארסק** זיע"א היה מספר שבעירו של הרה"ק רבי **אלעזר מריישא** זיע"א היתה פעם מגיפה נוראה ואיומה שהפילה חללים רבים, ופעם בעת שולחנו הטהור התעלף אחד מהנוכחים והתברר כי המחלה תקפתו והיתה סכנה גדולה של התדבקות לכל הנמצאים בקרבתו עד כי נפל פחד גדול מאוד על כולם. פתח הרה"ק רבי אלעזר זיע"א בדברי שחוק ובדיחותא עד שהצליחו להשיב את רוחו של החולה אליו וחזר לאיתנו. הסביר הצדיק כי בראותו שנגזרה הגזירה, הבין שרק בכח השמחה ניתן להצילו ולקרוע כל גזירה רעה.

משנכנס אדר מרבים בשמחה ונמצא שהקב"ה הקדים רפואה למכה, והלא כן אנו רואים שאין הקב"ה מביא דבר לעולם מבלי שיביא את שכנגדו, ולכן כשהיה כוח הכישוף בתוקפו, היה כנגדו כוח הנבואה, וכשפסק כוח הכישוף, פסק גם כוח הנבואה. ננצל את ימי השמחה כראוי ויקויים בנו הפסוק כי בשמחה תצאון...

מעיינינו. והגם שקשה הדבר להזהר על כל צעד ושעל שלא לגעת בדברים מזוהמים וכדומה, הלא יהודים אינם חוששים מלהזהר על כל צעד ושעל, והרי כן היו נוהרים בזמן הבית כשהיו אוכלים בטהרה, שלא להניח שום אוכל על מקום שאינו ידוע כנקי וטהור, ולא בכל דבר היו נוגעים ולא כל דבר היו לובשים.

היוצא לנו שעלינו להקפיד על אמירת מאה ברכות ולהגביר בלבנו האמונה שהכל בהשגחת ה' לטובת העולם, ולהקפיד על אמירת קטורת בציבור בכוונה, אך יחד עם כל זה אנו מחויבים על-פי התורה להשמע להוראותיהם של הממונים על הבריאות. ואין אנו מצייתים להוראותיהם מתוך לחץ ופחד ו'נערווין', שהרי מאמינים אנו שהכל בהשגחה מן השמים, אלא מצייתים להן מפני שאנו יודעים שכך כתוב בתורתנו הקדושה שזהו הדבר הנכון לעשות, וכיון שאנו יודעים שאנו עושים את הדבר הנכון עבורנו לעשות, ממילא אנו שרויים בשמחה.

האיסור לדבר בבית הכנסת ובפרט באמצע התפילה¹⁰

לאור המצב השורר בעולם שנחלו רבים ממגיפה ר"ל נתעוררנו לחזור ולפרסם שיעור זה, לעורר רחמי שמים להינצל מכל מרעין בישין.

תהלה לא-ל, כה יתן ה' וכה יוסיף לאורך ימים ושנים טובות.

ישימו פחד אלוקים לנגד עיניהם

והנה בבואנו לדבר אודות חומרת האיסור, יש לדעת שמלבד מה שהוא נוגע לאלו שנגועים באיסור זה וזקוקים לחיזוק, הוא נוגע גם לאלו שאינם נגועים בו, כדי שידעו שהם נושאים באחריות האחרים ושהם צריכים לעשות כל מיני טצדקי כדי שגם הסובבים אותם לא ישוחחו באמצע התפילה, וכמו שאמרו הפוסקים שגוערים במי ששח באמצע התפילה משום שגדול עונו מנשוא.

אכן כדי שנוכל באמת להשפיע על הסובבים אותנו, ננסה להבין מהו הניסיון של אלו המשותחים באמצע התפילה ואז נוכל לשות עצות בנפשנו היאך לשדלם לעצור בהבל פיהם. והנה דבר זה ברור שאלו המשותחים באמצע התפילה, אין להם שמץ של מושג איך הם מזיקים את הרבים, כי אילו היו יודעים שהדיבור באמצע חזרת הש"ץ או בשעה שהקהל עסוק בשירות ותשבחות מביא מיתה, דבר ומגיפה, חולי ועניות

נתתי ליראיך גם להתנוסם

בחורף תשע"ח נתגלתה אצל יהודי ירא שמים מחלת הלוקמיה ל"ע, אחד מסעיפיה של המחלה הידועה. הלה קיים בעצמו מאמר חז"ל "הרואה יסורים באים עליו, יפשפש במעשיו", ומצא שהוא לקוי בדיבור באמצע התפילה. גמר אומר בנפשו להיזהר מעתה עד הקצה האחרון שלא לדבר באמצע התפילה, ואף להפיץ חומרת האיסור בשער בת רבים. לשם כך פנה אלי בבקשה לעורר על חומרת האיסור. ואכן ביום ב' פרשת יתרו תשע"ח למדנו אודות חומר איסור זה על פי דברי הזוה"ק ושאר ספרים הקדושים.

מן השמים סייעו ליהודי יקר זה שרצה להפיץ ברבים את חומרת האיסור, והנה מסבב כל הסבות סיבב הדבר ויהודי אחר שנתעורר מן השיעור כפי שלא נתעורר מעודו, החליט להדפיסו ולהפיצו על פני כל הארץ. השיעור הופץ באין-ספור עותקים ועשרות אלפי איש נתעוררו ממנו וקיבלו על עצמם לשמור על פה חסום מתחילת התפילה ועד סופה. סוף דבר היה שהחולה נרפא כליל ממחלתו ונעשה כאחד האדם

¹⁰ השיעור נמסר ביום י"ב אדר א' ה'תשע"ט

לעולם, והיה הדבר פרוש לנגד עיניהם, בוודאי היו נמנעים מכך.

חז"ל אמרו (יבמות סג, א) "אין טובה באה לעולם אלא בשביל ישראל", וכפשוטו הכוונה שכל הטובה הבאה לעולם הוא כדי להטיב לישראל, אולם בספר "מאור עינים" (פרשת נח) פירש שכל הטובה הבאה לעולם היא על-ידי השביל שסוללים בני ישראל, וזה לשונו הטהור: "אין טובה בא לעולם אלא בשביל ישראל, היינו מה שישאל **עושיין שביל להוריד השפע מחמת תפלתן**. כי הכ"ב אותיות שקבען בפה ישראל **מעוררין בהזכירם על ידי דבורם כל הברכות והשפעות**. וזהו ראשי תיבות ש'או מ'רום ע'ינים – ש'חרית מ'נחה ע'רבית, כי על-ידי ג' תפילות הנ"ל מביאין שפע ברכות בתוך כל העולמות".

השפע נמשך לפי התעוררות בני ישראל

וכן כתב הרמח"ל בספרו "דרך ה'" (ח"ד פ"ה): "ענין התפילה הוא, כי הנה מן הסדרים שסדרה החכמה העליונה הוא, שלחיות הנבראים מקבלים שפע ממנו יתברך, צריך שיתעוררו הם אליו ויתקרבו לו ויבקשו פניו, וכפי התעוררותם לו כן ימשך אליהם שפע, ואם לא יתעוררו, לא ימשך להם".

נמצאנו למדים, שכל השפע, כלומר כל מה שאנו רואים בעולמנו, מזון, מחיה, פרנסה, בריאות, צרכי הגשמיות וצרכי הרוחניות, הכל בא אך ורק על-ידי תפילתנו. וביותר נכונים הדברים כלפי דורנו, דור עקבתא דמשיחא. וכן דיבר בקדשו ה'חזוה' מלובלין זיע"א (דברי אמת פרשת ואתחנן):

ברוב המקרים נמנים המשוחרחים באמצע התפילה על עדיני הנפש ואצילי הרוח ואף פעם לא היו גוזלים פרוטה מאחרים, וכשהיו באים אליהם בתלונה: "למה אתם חומסים אותנו? למה אתם גורמים לנו עניות? מדוע אתם ממיטים עלינו אסונות?" היו מזדעקים לאמור: "חס ושלום! אנו האחרונים שניגע בממון שאינו שלנו! אנו האחרונים שניגע בקצה ציפורנו של יהודי להזיקו!" אמור מעתה שהסיבה היחידה שהם משוחרחים באמצע התפילה, היא רק מפני שאין דבריו הקדושים של התנא האלוקי רבי שמעון בן יוחאי בחומרת האיסור פרושים לנגד עיניהם, וכשנצליח להעמידם כנגד עיניהם, בוודאי יזהרו שלא להוציא הגה מפיהם באמצע התפילה.

כל השפע בא דרך השביל שסוללים בני ישראל

נפתח בלשון הזוהר הק' בעניין כוחה של תפילה להוריד שפע לעולם, כי אז נשכיל מדוע צריך כל הקהל להתאחד אז ולהישמר מכל משמר שלא לשוח בדברים אחרים, וזה לשון ה'זוהר' (בראשית רנ, א): **תא חזי! השתא צלותא דבר נש איתער שלימו לעילא ותתא** (בא וראה, כשהאדם מתפלל מתעוררת שלימות למעלה ולמטה) **ובברכתא דברין לקודשא בריך הוא מתברכין עלאין ותתאין** (ובאמצעות הברכות שהוא מברך לה' יתברך, מתברכים העליונים והתחתונים). **ועל דא, בצלותא דישאל מתברכין עלמין** (ובגלל כן, על-ידי תפילתם של ישראל,

יכול לכוון בה, לא יתפלל, שנראה מזה **שעיקר כוונת התפילה היא בתשבחות הא-ל יתברך, ומזה נמשך היותו נענה בשאלת צרכיו...** ומה שכינו חיי שעה לתפילה, הוא לאותו חכם דווקא שהיה מאריך בשאלת צרכיו".

וכן הוא בספר "שפת אמת" (שבת שם): "ויש לדקדק הא חסידים הראשונים היו שוהין ג' שעות בתפילתם כדאמרינן בברכות (לב, ב), ודוחק לומר דרב המנונא שהה יותר מהאי שיעורא, ועוד דהאי קושיא דמניחין חיי עולם ועוסקין בחיי שעה תקשי גם לחסידים הראשונים, וכמו שכתוב בברכות שם 'תורתן מתי נעשית? אלא מתוך שחסידים היו, תורתן משתמרת. לכן אפשר לומר בדיוק לשון הגמרא 'רבא חזייה לרב המנונא' דמשמע שלא היה זה בתפלות הקבועות, ג' תפלות בכל יום, דהא יש לומר שאלו נקראו חיי עולם כיון שהן מצוה וחוב על האדם להתפלל אותן ובמקום תמידין תיקנום כדאיתא בברכות (כו, ב), אלא על בקשת יחיד דבר הצריך לו, עליה שייך לומר **שנקראת חיי שעה**, ובדרב המנונא הכי הוי עובדא דאשכחיה שהאריך בתפילה על בקשה פרטית".

וחיי עולם נטע בתוכנו

מובא בספר "השתפכות הנפש"¹¹, שהמתפלל לטובת נשמתו "חננו מאתך דעה בינה והשכל... השיבנו אבינו לתורתך", **הרי הוא כעוסק בתורה ממש, שהרי עניינים אלו**

"ואתחנן אל ה' בעת ההיא לאמר, אמר 'בעת ההיא' לשון נקבה, שהוא דור עיקבתא דמשיחא, ואמר 'לאמר' להודיע שבעת ההיא, בדור עיקבתא דמשיחא, תהיה מדרגה זו של 'חנון' אהובה ומקובלת על הקב"ה. וכדאיתא במדרש על הפסוק 'פנה אל תפילת הערער ולא בזה את תפילתם, **תכתב זאת לדור אחרון, שאין להם אלא תפילה בלבד**".

בין חיי שעה לחיי עולם

עוד מבואר בספרים הקדושים, כי מה שקראו חז"ל **למי שעוסק בתפילה, עוסק בחיי שעה**, כדאיתא בשבת (י, א) "רבא חזייה לרב המנונא דקא מאריך בצלותיה, אמר: מניחין חיי עולם ועוסקים בחיי שעה", היינו רק כשמבקש צרכי עצמו, אבל כשאומר שירות ותשבחות לה' יתברך ומתפלל שמונה עשרה במטבע שטבעו אנשי כנסת הגדולה, הרי הוא עוסק בחיי עולם, כי על ידי כן הוא מביא חיות לכל העולמות.

וזה לשון הרב המבי"ט ז"ל בספרו "בית אלוקים" (שער התפילה פ"ט): "**עיקר התפילה אינה לצורך האדם בזה העולם, כי אם להלל שמו יתברך ולספר גדולותיו ונפלאותיו ונוראותיו, ועיקר הכוונה הוא שיכוון האדם בתשבחות הא-ל יתברך והלוליו וגדולותיו יותר ממה שיכוון במה שיאות לענייני צרכיו בזה העולם. וכמו שאמרו (ברכות לד, ב) כי מי שאינו יכול לכוון בתפילתו, לפחות יכוון בברכת אבות שהיא סיפור גדולותיו ותשבחותיו, ואם אינו**

¹¹ להחסיד המפורסם ר' משה יהושע בעזשיליאנסקי המכונה ר' אלתר טעפליקער הי"ד מגדולי חסידי ברסלב באומאן. על ענייני תפילה מלוקט מדברי הרה"ק ר' נחמן מברסלב ותלמידו הרה"צ ר' נתן מברסלב זיע"א.

שאמרו הצדיקים שמטעם זה תיקנו להתפלל שחרית מנחה וערבית, כי בכל שינוי של זמן צריך להמשיך את השפע מחדש הן לעולם הזה והן לכל העולמות העליונים¹², נבין מעתה שדיבורי התפילה אינם דיבורים בעלמא, אלא פעולות גדולות ועצומות הממשיכות חיות לקיים את כל העולמות ובכללם את אלו העומדים בשעת התפילה אחורי הציבור ומפטטים במילי דעלמא.

וכשנשכיל זאת, נבין שאנשים אלו המשיחים באמצע התפילה, גוזלים מאתנו את השפע, שהרי הדיבור יש לו כח לכאן ולכאן, ואם הוא יכול להמשיך שפע כפי שנתבאר, הוא יכול גם לעכב השפע. נבוא אל המשוחחים באמצע התפילה בתיבעה ונשאל אותם: "מדוע אתם גוזלים מאתנו את השפע?" יאמרו אלו: "דין ודברים אין לכם עלינו, שהרי אתם עוסקים בשלכם ואנו בשלנו ומה אנו מפריעים לכם". תשובתנו תהיה: "בוודאי אתם מפריעים לנו! לא מפריעים בלבד אלא גם גוזלים וחומסים את השפע שלנו ושל כל הנבראים וממיטיים אסונות עלינו ועל זרענו ח"ו! עצרו תיכף ומיד מדיבורכם!".

לאו כל במינך להזיק לאחרים

צאו וראו את לשונו של הגה"ק רבי ברוך מאסוב זיע"א, בספר "יסוד האמונה" (ליקוטי ש"ס עמ' נו): "ידוע שבית הכנסת הוא מקדש מעט כי תמיד עוסקים בבית הכנסת בדברי קדושה, ונמצא שהאור של בית הכנסת הוא קדוש, ועל-ידי ששואבים

שהוא מבקש עליהם, הם עיקר קיום העולם! וכבר לימדנו צדיקי החסידות לדורותיהם, שאין שום חילוק בין מי שעמל בשכלו בתורה ומגיע על ידי כן אל הפשט בסוגיית הגמרא, למי שמוריד דמעות ועל ידי כן נפתחים לו שערי דעה. שהרי חוסר הבנה בלימוד או במהלך החיים נובע תמיד מן הקליפות, וכשהאדם מתפלל, מסתלקות הקליפות וממילא הוא מוצא את דרכו סלולה ומאירה.

ויש להוכיח עוד שהתפילה נקראת חיי עולם מצד אחר, כי הנה התורה שהאדם לומד, אף היא מקורה בשפע היורד מן השמים, ומגן לו לאדם שפע זה, אם לא מפני שעסק קודם לכן בתפילה? הוי אומר: כדי שיוכל האדם לעסוק בתורה אשר היא עצמה ממשיכה שפע לכל העולמות, הוא חייב לעסוק קודם לכן בתפילה, וכיון שכן, ברור לכל שהתפילה נקראת אף היא חיי עולם מצד זה שהיא גורמת לתורה שתבוא.

על כל פנים למדנו מספרן של צדיקים שהקב"ה ברא את עולמנו לתכלית אחת, והיא להטיב לבריחתי בזה העולם ובעולם הבא, וכדי שיוכל להטיב להן, הם חייבים להתפלל אליו שלש תפילות ביום שחרית מנחה וערבית, ולשיר לפניו שירות ותשבחות, כי רק על ידי כן יבואו כל הטובות לעולם.

שבור את שינוי ואמור לו שלי אני

נוטל

והנה מאחר שלמדנו שאין השפע נמשך לעולם מאליו, כי אם על-ידי התפילה, ושצריך לחדש המשכה זו בכל עת, וכפי

¹² ראה מדרש רבה בראשית פס"ח.

"התפללנו והתפללנו וחזרנו והתפללנו ושפכנו לבנו כמים נוכח פני ה' ועדין לא נשענו". יתכן מאוד שמי שמעכב לתפילותיהם מלהתקבל לרצון הוא לא אחר מזה שמדבר שיחות בטלות בבית הכנסת, אשר גורם בכך שתפילותיהם תלכנה אל הסטרא אחרא ח"ו. יעשה כל אחד חשבון בנפשו אם כדאי לו להתפלל במקום שמדברים בו שיחות בטלות, או שמא כדאי לו לבחור מקום אחר לקבוע בו תפילתו.

קלני מראשי קלני מזורעי

ואיך שיהיה, נוכל להוכיח אנשים אלו על פניהם ולדרוש מהם להפסיק לאלתר מלשוח דברים בטלים. נדמה בנפשנו: יהודי אחד יושב ספון בפנית בית המדרש והוגה בתורה. והנה אנו רואים כמה נעים פורצים לבית המדרש ומתחילים להתרוצץ ולשחק בקולי קולות. אנו עוצמים את עינינו ואומרים: "כך הם דרכם של נעים! מה לנו להפריע להם ממשחקיהם ולגזול מהם את חירות נפשם?" לפתע אנו נודעים שיהודי זה היושב בפנית בית המדרש אינו אדם פשוט כלל, אלא יהודי הלומד תורה לשמה כל ימיו ועליו העולם עומד, והנה נעים אלו המתרוצצים בבית המדרש מבלבלים את מוחו ומפריעים לו מלימודו. מה נעשה אז? הלא בוודאי נתמלא עליהם חימה ונצעק עליהם בקול: "צאו החוצה בזה הרגע ולא ישמע עוד הגה אחד מפיהם כאן בבית המדרש!". ומה נעשה אם ניוודע שיהודי זה היושב בפנית בית המדרש, הוא רבי מפורסם לעדת חסידים, ונראה את הנעים מתלוצצים ממנו ומושכים לו בטליתו? הלא כי אז מיד נתקומם ונקיים בהם שפטים מבלי לחוס על כבודנו.

מעתה נצא ונראה מה עושה זה שמדבר

האוויר ההוא, נעשים בריאים וחזקים ומאריכים ימים... ומכאן תבין המדבר דברים בטלים בבית הכנסת, כמה הוא פוגם ומזיק לעצמו ולאחרים השואבים אוירו לתוך גופם, ונמצא שגורם להם היזק בין לגופם ובין לנשמתם, לפי שהאוויר הרע מזיק להם לפי שהוא מעופש וטמא, ולנשמתם מזיק גם-כן לפי שהטומאה ההיא מחזקת ועוזרת ליצר הרע ר"ל".

ומסיים הצדיק מקאסוב בפסקו את פסקו: "וכל אחד יכול להוכיחו על זה באמור לו לאו כל כמינך להזיק לאחרים לגוף ולנפש".

הצדיק מקאסוב לא היה מגיד מישרים בעלמא שניסה להפחיד את הציבור. הוא היה בעל רוח הקודש וראה בעיניו הבדולח שלו איך האוויר היוצא מפיות המדברים בבית הכנסת הורס ללא חמלה. ועל סמך זה הוציא את פסקו שכל אחד מבאי בית הכנסת נקרא בעל דברים שלהם ויכול להוכיחם על פניהם לבלתי יחטאו בהזיקם ללא רחם.

מוסר את התפילות לסטרא אחרא

בדרשות ה'חתם סופר' (ח"ב ש"ט, ב) איתא: "אם ח"ו אנו נוהגים בזיון בבתי כנסיות ובתי מדרשות ומדברים בהם דברים בטלים, וההבל של הדברים בטלים הוא טמא ומתלבש בו שר של חוץ לארץ, והוא גם הוא נעשה בעל הבית בבית הכנסת ר"ל ומקבל התפילות ומכניסם אל החיצונים והוי ליה כעובד עבודה זרה".

אנשים רבים סובבים סחור סחור בשאלם מדוע אין תפילתם מתקבלת –

(ועל שמטמאים את עצמם לפני השכינה). כתב רב ייב"י זע"א שלפי זה נמצא שהמדברים שיחות בטלות בבית הכנסת הם אלו שמעכבים את הגאולה! שהרי אחד משלושת המעכבים הוא עשיית קלון לשכינה, ואלו שמדברים בבית הכנסת דברים בטלים הם אלו שעושים קלון לשכינה כלשון הזוהר בפרשת תרומה.

וזאת יש לידע שחלק מהגלות הם כל המחלות והצרות המוכרות לצערנו כל-כך, וכשתבוא הגאולה השלמה במהרה בימינו, יסתלקו כולן כלא היו, ואם כן עלינו להיחלץ חושים ולעשות הכל כדי לעצור נגע ממארת זו של הדיבור בבית הכנסת בפרט באמצע התפילה.

הבו לכם עצה מזה נעשה

והנה אחת מהעצות המקובלות למנוע את הדיבור באמצע התפילה, היא על-ידי הדבוקת מודעות על קירות בתי הכנסת, עליהן רשומים לשונות מדברי הזוהר והפוסקים בעניין חומרת האיסור. אולם נראה שכדאי היה לרשום עליהם בד בבד את הצד השני של המטבע, דהיינו כמה שפע יוכל לבוא עלינו אם ניזחר כולנו שלא לשוח כלל באמצע התפילה, שפע של פרנסה, שפע של חכמה, בריאות, ילדים צדיקים וצדקניות וכו'.

ויהי רצון שבזכות שאנו מחזקים את עצמינו בעניין זה יושפע עלינו שפע טובה וברכה בכל העניינים, וגם תפילתנו תתקבלנה מעתה לרצון לפני ארון כל, להשפיע עלינו דעת ועושר ובריאות לנו ולזרענו ולכל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם ונגאל במהרה בימינו

מזן	הגלות	החשוכה
אמן.		

שיחה בטילה בבית המדרש, את מי הוא מצער וממי הוא מתלוצץ? וזה לשון הזוהר הק' פרשת תרומה (שמות קלא, ב): מאן דמשתעי בבי כנישתא במליץ דחול (מי שמדבר בבית הכנסת דברים של חול) ווי ליה דאחזי פרודא (אוי לו שמראה פירוד) ווי ליה דגרע מהימנותא (אוי לו שמגרע אמנתו), ווי ליה דלית ליה חולקא באלהא דישראל (אוי לו שאין לו חלק באלוקי ישראל), דאחזי דהא לית ליה אלהא ולא אשתכח תמן ולית ליה חולקא ביה ולא דחיל מניה (כי הוא מראה שאין לו אלוה ושאין האלוקים נמצא בבית הכנסת ושאין לו חלק בו ושאינו ירא ממנו) ונאנהיג קלנא בתקונא (ס"א בתקיפא) עלאה דלעילא (והוא עושה קלון בשכינה הקדושה).

המדבר בבית הכנסת שיחות בטלות, לא אותנו הוא מבזה ולא את רבותינו הוא מבזה. הוא מבזה את השכינה בכבודה ובעצמה ר"ל. נתפוס אותו בדינו ונשליכנו החוצה – שידבר שם ככל העולה על רוחו ויפסיק להתלוצץ מהשכינה הקדושה.

מעכב את הגאולה

הרה"ק רבי יעקב יוסף (רב ייב"י) מאוסטראה זע"א בהביאו דברי הזוהר אלו בקונטרס שלו "מורא מקדש" אותו הדביק על קירות בתי הכנסת בזמנו, השווה אליהם לשון הזוהר פרשת אחרי (ויקרא עה, ב): תאנא על ג' מליץ מתעכבין ישראל בגלותא (עבור שלשה דברים מתעכבים ישראל בגלותם ואינם נגאלים), על דעבדין קלנא בשכינתא בגלותא (על שעושים קלון לשכינה הקדושה), ומהדרי אנפיהו מן שכינתא (ועל שמסובבים את ראשם מן השכינה), ועל דמסאבו גרמיהו קמי שכינתא

כחה של אמירת פרשת הקטורת ומשמעותה¹³

ותם לריק כחם

עסק. אמר לו מעבר לשפופרת: "שמע נא ידידי! יתכן שלא חיברת את המחשב לחשמל. הסתכל נא למטה מתחת למחשב אם חיברת אותו". "אבל איני יכול להסתכל למטה" הזדעק הלה. "החדר שאני נמצא בו חשוך בחושך מצרים". "הדלק אם כן את החשמל בחדר ואז תוכל לראות אם המחשב מחובר לחשמל" – הציע לו המוכר. "אבל איני יכול להדליק את החשמל כי החשמל בכל הבית כבוי".

זה שמתרוצץ מסגולה לסגולה ושוכח את הדברים העיקרים שדרכיהם נמשך השפע, דומה לטיפש זה מן המשל. לא חיברת את עצמך לחשמל ואיך תרצה שיבוא אליך השפע? איך תרצה להיוושע בבני חיי מזוני כאשר אתה מזלזל בתפילותיך ואין השפע יכול להימשך אליך. תמשיך להכות מכאן ולדפוק משם מעתה ועד עולם – כל עוד לא תחבר את עצמך לחשמל, כל אלו לא יועילו לך ותכלה את כוחותיך לריק.

ידיעה מלשון חיבור

והנה הסיבה העיקרית שבני אדם נתפסים בסגולות חיצוניות ושוכחים את העיקר שהוא להתפלל כראוי על כל המשתמע מכך, היא מפני שאינם חיים

מרון החפץ חיים זצ"ל¹⁴ כתב בא' ממכתביו: ביותר ניתן לתמוה על אנשים המחפשים סגולות וקמעות, סיגופים ותעניות לכפר על עוונותיהם וכדומה, ומוציאים עליהם כמה אלפים כל אחד לפי עשרו והצטרכותו לעניין. בוודאי יותר טוב שיחזיקו בקביעות בעניית אמן יהא שמייה רבא שאינה עולה ממון ויזרוזו גם אחרים למצוה זו ויתעקשו בה תמיד. מה שאין כן אם מוציא את כספו לטמיון על סגולות חיצוניות, לא יועילו ולא יצליחו והוא מכלה כוחותיו לריק, והמשכיל יתן אל לבו.

אל תרשע הרבה ואל תהי ככל

ביאור הדבר: יש עיקר וטפל, ומי שמניח את העיקר ונאחז בטפל, הרי הוא מכלה כוחותיו לריק. משל למה הדבר דומה, למי שקנה מחשב (קאמפיוטער) חדש ורואה ששום דבר אינו עולה למסך. הוא לוחץ מכאן ומכה משם ו... כלום. מאומה לא נראה במסך, אף לא נקודה אחת. כעבור חצי שעה הוא מתקשר למוכר וצועק בקולי קולות: "תראה איזה מחשב מכרת לי! שום דבר אינו פועל! אני עובד קשה זה כבר חצי שעה ואין שכר לעמלי!" המוכר הבין מיד עם מי יש לו

¹³ שיעור מיום ב' לסדר כי תשא - י"ג אדר א' תשע"ט.

¹⁴ מובא בספר כתר מלוכה – על עניית אמן (עמ' קו).

נוכל לזלזל בה, כגון להפסיד חלקים ממנה או לוותר על תפילה במניין וכדומה.

היו מעלים אותה עטרה על ראשם

וכעת נתחיל לעסוק בפרשת הקטורת הכתובה בתורה בפרשה זו, ותקנו לאומרה הן קודם תפילת שחרית והן לאחריה ב"אין כאלוקינו", וכן קודם תפילת המנחה. והנה מספרי הצדיקים והמקובלים למדנו שאמירת **הקטורת מועילה מאוד כדי שימשך השפע** היורד באמצעות התפילה אלינו ולא אל הסטרא אחרא ח"ו.

ואלו דברי הזוהר הקדוש (שמות ריח, ב) בתרגום ללשון הקודש: אמר רבי שמעון אילו היה בני אדם יודעים כמה חשובה מעשה הקטורת לפני ה', היו לוקחים כל מילה ומילה ממנה והיו מעלים אותה עטרה על ראשם ככתר זהב.

וזו גזירה העומדת לפני הקב"ה, שכל המסתכל בתיבות אלו וקורא בכל יום מעשה הקטורת, ינצל מכל הדברים הרעים והכשפים שבעולם ומכל הפגעים הרעים, מהרהור רע, מדין רע, ממיתה, ולא ינזק כל היום, כי הסטרא אחרא אינו יכול לשלוט כלל על מי שאומר פרשת הקטורת.

ועוד איתא שם בזוה"ק (ריט, ב): **חביב מעשה הקטורת לפני הקב"ה יותר מכל העבודות ויותר מכל התפילות.**

סגולה וערבות

ובספר "סדר היום"¹⁵ הביא את דברי

בהרגשה זו שהתפילה ממשיכה את כל השפע הבא לעולם ושהזלזול בתפילה מונעת השפע. ולכן נחוץ כל-כך לעסוק בסוגיית התפילה ולשנן אותה שוב ושוב, כי טבעו של אדם שככל שיוסיף לעסוק באיזו סוגיא ולקנות בה ידיעות חדשות, כך יתחבר אליה וירגיש אותה.

יכולים אנו לראות הדבר בחוש לגבי עניינים גשמיים, וכמו למשל לגבי מזונות שאינם בריאים, שאף שכולם יודעים שאינם בריאים, בכל זאת הם אוכלים אותם ומתפטמים מהם.

הנה מדי פעם יצוץ ויפרח איזה אדם שהלך לברר אודות מזונות אלו היאך הם מחוללים שמות במערכות גופו של בני אדם והוא יעמוד על רגליו ויצווח ככרוכיה: "איך אתם מסוגלים לאכול מזונות אלו, הלא אתם מזיקים את גופכם כמו ידיכם".

בדרך כלל תבוא התשובה: "מה אתה עושה מהומה על מאומה? אכלנו אותם עד היום ונמשיך לאכול ולא יקרה לנו כלום". אבל הלא באמת אינו יכול להבין, כי מאחר שחקר רבות בנושא ויודע בדיוק רב איך מערכות הגוף פועלות את פעולתן ואיך מזונות אלו משבשות אותן, הוא רואה את הנזק כנגד עיניו.

אם נלמד הרבה אודות כח התפילה ודרכי פעולתה להמשיך השפע לעולם, ומצד שני כמה נוכל להפסיד אם נפגום בה, נרגיש את כל זה בלבנו ונחיה עם האמת, כך שלא

¹⁵ להגה"ק ר' משה בן יהודה המכירי זצ"ל – ממקובלי צפת וראש ישיבת עין זיתים בשנות שמ"ב-שס"א.

נוחל חלק העולם הזה וחלק העולם הבא. ד. מסלק הדין מעליו.

ועוד זאת ראינו שהיו עורכים פיס בבית המקדש מי יקטיר קטורת, ומי שהקטיר פעם אחת לא השתתף יותר בגורל, כי ידעו שהקטורת גורמת לעשירות וכולם רצו לזכות בה. ומה נאה מה שכתב בעל "נודע ביהודה" (שו"ת מהדו"ק ס' י') שמטעם זה אומרים "אין כאלוקינו" לאחר התפילה קודם אמירת פרשת הקטורת, כדי שאם יעשיר האדם מחמת אמירת פרשת הקטורת לא יעלה בדעתו לומר "כחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה", אלא ידע שהקב"ה נתן לו את עשירותו.

אשה ריח ניחוח לה'

אכן לכאורה קשה להבין פשר גדלות כחה של אמירת פרשת הקטורת, ויותר היה קל לנו להבין כחו של מעשה חסד הגורם נחת רוח לשכינה או כחה של תפילה הפותחת שערי שמים, מלהבין כחה של אמירת פרשת הקטורת.

אולם בכדי להבין סוגיא עמוקא זו יש להקדים, כי הנה עשיית הקטורת היא הקרבת קרבן לה', וכל הקרבת קרבן מעלה ריח ניחוח לה', והטעם מפני שבמצעות הקרבת הקרבן מעלה האדם דבר גשמי ומחזיר אותו לשורשו, וזהו תכלית הבריאה, כי בזה שהוא מתוודה על הקרבן ומחזירו לה' יתברך, הוא מגלה דעתו שהוא יודע שגם הברואים

הזוה"ק וקיבל על כך ערבות, וזה לשונו: "וענין הקטרת הוא ענין גדול לבטל כל נגע וכל פגע רע, כמו שהביא הזוהר פרשת ויקרא שהוא משבר הקליפות ומונע ממנו יצר הרע... הנה בדבר נקל יכול אדם להינצל מכמה עניינים גדולים. סוף סוף יהיה קורא אותו בכוונה ובדעת שלמה... החושש עליו ועל נפשו ראוי להשתדל בכל עוז בענין הזה ולכתוב כל ענין הקטורת בקלף כשר בכתיבת אשורית ולקרות אותו פעם אחת בבקר ובערב בכוונה גדולה, ואני ערב".

והאמת היא שכל זה כבר מבואר בתורה עצמה, שהרי כך אמר הקב"ה למשה, שיצווה את אהרן להקטיר קטורת ותיעצר המגיפה. הא לך שהקטורת מונעת את המגיפה על-ידי שהיא מסלקת את הסטרא אחרא, והמלאך המוות עצמו גילה לו למשה רז זה, כמבואר במסכת שבת (פט, א).

מסגולותיה של אמירת פרשת הקטורת

ובספר "מעבק יבק"¹⁶ (קכו, ב) כתב שליטת מתוך הזוה"ק ומצא חמש תועליות שיש באמירת פרשת הקטורת, ואלו הן: א. ביטול המגיפה והחולאים. ב. הצלה מן הגלות. ג. בעבורה הברכה מצויה במעשה ידי אדם והצלחה בעניינו. ד. מצלת מדינה של גיהנום. ה. מבטלת את החיצונים והקליפות. ועוד הוא מביא שם סגולות נוספות שיש לאמירת פרשת הקטורת – א. ביטול הכשפים. ב. ביטול הרהורים רעים. ג.

¹⁶ להגה"ק ר' אהרן ברכיה ממודינא זצ"ל – ממקובלי איטליא תלמיד הרמ"ע מפאנו ומהר"י סרוג תלמיד האר"י הק' זיע"א.

הריח הטוב הוא דבר שנפש אדם נהנית בו ומתאוה אליו ומושך הלב הרבה, וריח הקטורת היה הטוב שאפשר ליעשות על ידי אדם

ונראה שמלבד פשוטן של דברים, נתכוון בעל החינוך גם לעומק הדבר כפי שנתבאר, כי מאחר שהריח נותן לאדם תענוג עדין ונעלה שכמעט ואין לו אחיזה בגשמיות, לפיכך כשבא האדם ונותן אותו לה' יתברך, הוא מוסר לו את תענוגיו ומגלה דעתו שהוא יודע היכן התענוג האמתי.

להתענג על ה'

והאמת שהקושי הגדול ביותר של היצר הרע הוא זה שהוא מבלבל את האדם ומראה לו את התענוגים הגשמיים כאילו הם תענוגים אמתיים. הוא עוטר את התענוגים הגשמיים בניצוצות וזיקוקי דינור ומכניס דמיונות במוחו של האדם, שאם רק יבלע תענוגים אלו, ייטב לו כל ימיו. לעומת כן הוא מדבר על לב האדם שניח את העבודה הרוחנית כי אלו שעובדים עבודה רוחנית, נמצאים כל ימיהם בעמל ויגע ואינם יודעים תענוג מהו.

אבל את האמת כולנו יודעים. האמת היא שאלו שהולכים אחר תענוגיהם הגשמיים, הולכים מדחי אל דחי, וככל שרודפים אחר תענוגיהם, נשבר לבם בקרבם יותר ויותר, עד שכבר שמענו על כמה וכמה מהם ששמו קץ לחייהם מרוב צער ושברון לב. ודווקא אלו העובדים עבודה רוחנית, פניהם מאירות כשמש ועיניהם מפיקות זיקי נוגה, וכל זה מחמת התענוג האמיתי שהם טועמים בכל עת ובכל שעה בבחינת

הגשמיים אינם אלא כדי לשמש את קונם.

אמור מעתה, תכלית הקרבת הקרבנות היתה, להורות שכל מה שנמצא בעולם, מיועד לעבודת ה'. ומטעם זה השתתפו בעבודת הקרבנות כל חלקי הבריאה, שהם דומם, צומח, חי ומדבר, שהרי היו שם גם עצים ומלח וקטורת ומנחות והאדם שהתוודה על הקרבנות, וכל זה כדי ליחד את כל חלקי הבריאה לאדונו של עולם. בעת הקרבן העלה המקריב את כל חלקי הבריאה והחזירם לשורשם, והוכיח בכך שיש אלוה-ה-בעולם ושהוא עובד אותו.

מסירת העונג לה'

והנה בספרים הקדושים מבואר שהקטורת היא הקרבן הנעלה ביותר, משום שהקטורת נעשו ממניי עשבים שאינם ניתנים לאכילה אלא להרחת בלבד, ובזה שהאדם מקטיר אותם לשמים, הוא מגלה דעתו שגם הריח שהוא עונג בלבד שורשו בה' יתברך, ובזה הוא מכריז בקול שכל התענוגים הגשמיים הם שקר וכזב והתענוג האמיתי נמצא רק בה' יתברך. הוא מוסר את תענוגיו לה' יתברך ומוכיח שהוא יודע כי התענוגים הגשמיים באים מאחוריים דקדושה ומבקשים לזון מהקדושה, אבל התענוג האמתי הוא בקדושה עצמה.

והנה החינוך כתב בשורש מצות הקטרת הקטורת (מצוה קג) בזה הלשון: "משורשי מצוה זו גם כן להגדיל כבוד הבית ולהיות מעלתו ומוראו על פני כל אדם, ואי אפשר להגדיל דבר בלב בן אדם ומחשבתו רק בדברים שהוא חושב אותם לגדולה וימצא בהם תענוג ושמחה, וידוע כי ענין

”להתענג על ה”.

ומטעם זה אנו מוצאים דברים הרבה מצד הסטרא אחרא שכלולים ממספר י”א, וכמו למשל המן ועשרת בניו שהיו ביחד במספר י”א.

מבאר השל”ה הק’: אחד עשר סממני הקטורת הם כנגד הספירות של הסטרא אחרא. כשאנו מונים אותם בעת אמירת פרשת הקטורת, ובכך אנו מסלקים את חיותם. והביאור בזה, על-פי משל באחד שעמד ודרש פלפול עצום הבנוי גג על גג ושזור בחוט של זהב מתחילה ועד סוף. באמצע הדרשה בא אחד ולחש באוזני השומעים שהדרשה גזולה מהחל ועד כלה מספר פלוני שיצא לפני שלש מאות שנה. השמועה עברה מפה לאוזן, וכשנודע לדרשן שנתגלה סודו, תשש כחו וחפו פניו...

כשאנו מונים את אחד עשר סממני הקטורת שהם כנגד הספירות דטומאה, אנו מגלים שאין לספירות דטומאה שום חיות עצמית, ואשר לכן הן זקוקות לשאוב את חיותם מצד הקדושה. אנו מודיעים על ידי כן שכל התענוגים שהסטרא אחרא מציע לאדם, הם פירות השקר והדמיון ואין בהם שום שחר, ואף הם זקוקים לשאוב את כחם מהתענוג דקדושה, ובזה שאנו מגלים סוד זה, מאבדים הספירות דטומאה את כחם ואינם יכולים לשלוט יותר על האדם.

ונמצא מעתה שכיון שהאדם מתבונן בתיבות הקטורת ומוציא אותן מפיו כמונה מעות ובכוונה הנזכרת, הוא מכרית את כל הקליפות, ואז הוא זוכה ומקבל את כל השפע הטוב שהוא נצרך לו.

האמת היא שהאדם יכול להרגיש תענוג אמיתי אך ורק על-ידי עמלות, ולכן אין שום סתירה בין מה שכתב בעל ”מסילת ישרים” (פרק א’) שהאדם נברא להתענג על ה’, לבין מה שאמר הכתוב (איוב ה, ז) ”אדם לעמל יולד”, כי זה גורם לזה.

כשאנו בוחרים להתעלם מן הסטרא אחרא הבא לבלבל אותנו בדמיונותיו, אנו לוקחים את עשבי הקטורת שבהם נמצא התענוג הגדול ביותר של האדם ומקטירים אותם לה’ יתברך, ובזה אנו מכריזים בקהל עם רב שאין אנו חפצים לקבל תענוג דמיוני מן הסטרא אחרא, אלא רצוננו לראות את מלכנו וכל תענוגנו אנו רוצים לקבל ממנו בלבד, ודבר זה גורם את הנחת רוח הגדול ביותר לה’ יתברך.

גילוי חרפת הסטרא אחרא

והנה הקטורת היתה כלולה מאחד עשר סממנים, והנה בסידור השלי”ה כתב הטעם, משום שזה לעומת זה עשה האלוקים וכמו שיש עשר ספירות דקדושה, כמו כן יש עשר ספירות דטומאה. ולמשל, יש חסד דקדושה וכנגדו יש חסד דטומאה, וכמו שכתוב בעריות ”חסד הוא” (ויקרא כ, יז). וכן יש גבורה דקדושה, וכנגדה יש גבורה דטומאה שהיא גבורת עשו. אולם בעוד הספירות דקדושה הן עשר בלבד, הספירות דטומאה הן אחת עשרה, והחילוק הוא משום שהספירות דקדושה יש בהן אלוקות והן מחיות את עצמן, מה שאין כן הספירות דטומאה, הן פגרים מתים וצריכות עוד ספירה אחת מצד הקדושה שתחייה אותן.

כלה שבירושלים אינה צריכה להמתקת הדינים

חז"ל אמרו (יומא לט, ב): "כלה שבירושלים אינה צריכה להתבשם מריח הקטורת". פשוטן של דברים הוא שהריח התפשט על כל ירושלים ואפילו הכלות לא היו צריכות להתבשם מפני שהיו מבושמות כבר מריח הקטורת. אולם בספר "אגרא דכלה"¹⁷ (פרשת קרח) בזה הלשון: "ונראה דמרמו מאי דאמרו בזוהר הקדוש דבאמירת פרשת הקטורת ממתקים גם כן הדינים כמו שהיו ממתקים בעשיית הקטורת ממש. והנה האמירה נקראת רק ריח קטורת וריחא מלתא היא (פסחים עו, ב), וזהו שאמר כלה שבירושלים, היינו הכלה העליונה שכינת עוזנו השוכנת עדיין בירושלים ומעולם לא זזה משם, אינה צריכה להתבשם, רוצה לומר להמתיק הדינים, כי מריח הקטורת בלבד מספיק להמתיק הדינים אפילו בלא עשייה".

וחזר וכתב כן בספרו "אגרא דפרקא" (או' לו): "אם אומר פיטום הקטורת ככוונה (או תהלה לדוד), מתיש כח הס"מ ומסיר כל חיותו, ואפילו נמסר גזר דין בידו עליו או על אחד מבני ביתו, מתבטל הגזר דין בכח פיטום הקטורת... וכבר דיברנו פירוש הגמרא 'כלה שבירושלים אינה צריכה להתבשם מריח הקטורת', היינו כלה העליונה השוכנת בירושלים אינה צריכה להתבשם היינו להמתיק דינים, אפילו מריח הקטורת, היינו בזמן הזה שאין קטורת בפועל רק אמירת הקטורת, היינו ריח

הקטורת".

אמירת קרבנות וקטורת ממרקת את הגוף

והנה הגם שאמירת פרשת הקטורת כל היום טובה להכרית הקליפות, מכל מקום תיקנו לאומרה קודם התפילה ולאחריה, כדי לסלק את כח הקליפות המבקשות להסב את השפע הנמשך בעת התפילה אליהן.

הרה"ק בעל "בית אהרן" כתב בסדר היום שלו: "ואחר-כך הקרבנות והקטורת ידכי גרמיה באמירתו לגבוה". פירוש: אלו ימרקן את עצמו ויכינו אותם לקבל השפע על-ידי התפילה. ודומה הדבר לכלי שלפני שמוריקים בו משקה, ממריקים ומנקים אותו משיירי המשקים הקודמים.

קטורת לפנייה ולאחריה

ובפרשת חיי שרה (עמ' ל, א) כתב על מה שפירש רש"י שני פירושים על הפסוק "ושמה קטורה", האחד שנאים מעשיה כקטורת, והשני שקשרה פתחה – קטורה מלשון קשר. וזה לשונו הטהור: "וזהו שאנו אומרים בתפילה שתי פעמים קטורת, האחת שנאים מעשיה כקטורת, כי הקטורת שלפני התפילה הדיבורים עצמם הם שמירה גדולה מכל דברים רעים ומיצר הרע כידוע, והקטורת שאחר התפילה מרמו על זה שקשרה פתחה שלא ישלטו זרים ח"ו, כידוע גודל מעלת הקטורת".

והניף ידו הטהורה בשלישית בפרשת

¹⁷ על התורה – להגה"ק בעל בני יששכר זיע"א

וזאת יש להבין שאם בשעת אמירת הקטורת עורכים מלחמה כנגד הסטרא אחרא, שהרי באמירתה מגלים חרפתו ומאבדים את חיותו כפי שנתבאר לעיל, אם כן זקוקים בשעה זו לסייעתא דשמיא מיוחדת, ולכן בוודאי נחוץ לאומרה בציבור כדי לקבל סיוע מהשכינה השורה בתוך העדה.

כתובה אשורית ועל הקלף

בספר "כף החיים"¹⁸ (סי' י"ז, אות י"ח) הביא שנכון לכתוב פרשת פיטום הקטורת והברייתא שלה על קלף או גוויל בכתב אשורית כמו בספר תורה, ובכל יום יקרא מתוכה פיטום הקטורת, והיא סגולה לפרנסה טובה ועושר, כי הקטורת מעשרת, ותמיד תהיה פרנסתו בריווח.

והנה מה שאומרים הפסוק "אתה סתר לי" לאחר אמירת הקטורת הוא כדי להינצל מהסטרא אחרא שיצאנו במלחמה כנגדו בעת אמירת הקטורת כאמור, ומה שאומרים לאחריו הפסוק "וערבה לה", מתכוונים לבקש מה' יתברך שיקבל את הקטורת שהקרבו לפניו על-ידי אמירת הפסוקים, ולזה אומרים "כימי עולם וכשנים קדמוניות", שיקבל את אמירתנו, כפי שהיה מקבל את מעשה הקטורת ממש כשבית המקדש היה קיים. ומה שאומרים "אנא בכח" הוא מפני שהוא שם מ"ב, השם שמעלה את עבודתנו למעלה, ועל-ידי אמירתו אנו מעלים את הקטורת שהקטרנו לה' יתברך מקודם על-ידי אמירת פרשת

תולדות (לא, ב) שם כתב: "מתחילה צריכים לומר קטורת... שצריך ללחום נגד היצר הרע, ועל-ידי הקטורת מתחילים לבטל אותו. ובאמת בקטורת יש שני אופנים, צדיקים גדולים מטהרים את האוירים על-ידי הקטורת שיוכל לעלות הכל למעלה, ואנשים פשוטים מטהרים את עצמם על-ידי הקטורת שיוכלו לבוא ליראתו של הקב"ה".

האדמו"ר מבאיאן שליט"א דיבר בשיחת קודש אודות אלו שאינם אומרים קטורת קודם התפילה וסומכים על כך שיאמרו בהמשך היום, והמשיל אותם למי שמבקש להתקשר לחבירו אולם הוא מקיש על הספרות שלא לפי הסדר, שבוודאי לא יגיע למחוז חפצו אע"פ שיקיש על כל המספרים.

קטורת בציבור רפואה לכל המחלות

וידוע מה שאמר הרה"ק רבי יוחנן מסטאלין-קארלין זיע"א, שקטורת בציבור היא רפואה לכל המחלות, ובפרט למחלות של ימינו. והנה הגם שבזוהר הקדוש לא מצאנו במפורש שהעניין הוא לאמרה דווקא בציבור, מכל מקום מצאנו בספרים הרבה שכתבו שסגולתה באמירה בציבור דווקא.

וזה לשון ה"בית אהרן" בסדר היום שלו: יאמרו הקטורת בציבור בכל מה דאפשר, כי כלל זה ביד, שכל אמירות ותפילות הנאמרים בי עשרה שכינתא שריא, ובעזה"י מתקנים כל התיקונים כמו תפילת צדיקי יסודי עולם!".

¹⁸ להגאון ר' חיים פלאגי זצ"ל.

הקטורת.

עונותיהם”.

וכשנבוא אל אמירת הקטורת באמונה זו שבשעת האמירה אנו מקטירים את הקטורת ממש, ונכוון למסור את כל תענוגנו לה' יתברך ולגלות את חרפת הסטרא אחרא שאין בה ממש, אזי נעשה נחת רוח מאין כמותה לה' יתברך ונזכה לקבל את כל השפע הטוב.

ובל נשכח את דברי הגמרא (תענית כז, ב) שאברהם אבינו אמר להקב"ה לאחר שהודיע לו על הקרבנות: "ריבונו של עולם, תינח בזמן שבית המקדש קיים, בזמן שאין בית המקדש קיים מה תהא עליהם? אמר לו הקב"ה: "כבר תקנתי להם סדר קרבנות, בזמן שקוראין בהן לפני, מעלה אני עליהם כאילו הקריבום לפני, ואני מוחל להם על כל

קריאת פרשת פרה

נטהר באפר פרה על-ידי אליהו הנביא זכור לטוב ולכן השיג את כל השגותיו בתורה. ואם צדיקים אלו היו זקוקים לאפר פרה, מה נענה אנן שאנו רחוקים מהם אלף אלפים מעלות אחורנית.

ואולם קריאת הפרשה עצמה יש לה בכוח לטהרנו מעט, וכדאי את בספר הקדוש "בית אהרן" (ליקוטים) שאנו מאמינים באמונה שלמה שבקריאת הפרשה אנו נטהרים כדי שנוכל לקבל את להארת הפסח ולקדושתו כאו"א לפי בחינתו בקדושה. נעסוק אפוא בכמה נקודות בפרשת פרה אדומה וניגע בהן מעט.

צבעה של הפרה האדומה

נפתח בפירוש המלים "פרה אדומה". יש הסבורים שהכוונה לאדומה ממש, וכן רגילים מלמדי התינוקות הקטנים לומר להם שצבעה אדום עז, אך האמת היא שהכוונה לצבע חום (ברוין), והטעם שהיא נקראת "פרה אדומה", מפני שבתורה מוזכרים תמיד רק ארבעה צבעים: שחור, לבן, אדום וירוק, וכל הצבעים המוזכרים לנו, כלולים באותם ארבעה צבעים, וצבע הברוין כלול בצבע האדום.

והנה הרבה ראיות יש לכך שהתורה מכנה ברוין בצבע אדום, ונביא כמה מהן.

(א) בזכריה כתוב (א, ח): "ראיתי הלילה והנה איש רוכב על סוס אדום", כי

זריקת מים טהורים מועילה להשגת החכמה

פרשת פרה היא פרשה שאנו יכולים לדאבוננו לעסוק בה רק על-ידי לימוד קריאתה ולימודה, ואילו זכינו היינו מקיימים אותה למעשה והיינו נטהרים מטומאת מת. וזאת נדע שהטהרה אינה ענין של מה בכך, אלא היא מוסיפה כח לאדם להשיג חכמת התורה, ואילו היינו נטהרים מטומאת מת, היינו משיגים חכמת התורה השגה גדולה.

וראה זה לשון הרמב"ן ז"ל (חוקת יט, יז) לאחר שדן בדינה של חרב שנגעה במת, אשר נלמד מלשון הפסוק "בחלל חרב" שדינה כמת, וקובע שאין זה אלא לענין לטמא במגע טומאת שבעה, אבל לא לטמא באוהל, ולא להצריך הזאה, ואין הנזיר מגלח עליו, ואין הכהן מוזהר ממגעו כלל, וזה לשונו: "והוא הקרוב והנראה מדברי רבותינו, ואנחנו בעוונותינו טמאי הגלות ולא ידענו בטהרת הקודש, עד יערה עלינו רוח ממרום ויזרוק השם עלינו מים טהורים ונטהר, אמן וכן יהי רצון במהרה בימינו".

לבי אומר לי שנטהר באפר פרה

פשוט היה לו לרמב"ן שבלי מים טהורים אי-אפשר להשיג את התורה לאשורה. וכן התבטא הרב הגדול החיד"א ז"ל על רבינו האר"י הק"ו ז"ל (מדבר קדמות מערכת א אות כו): לבי אומר לי שהאר"י ז"ל

טעם קריאתה בשבת זו

והנה בספר "חק יעקב" (או"ח סי' תכט סק"ג) הביא בשם כמה ראשונים שמתעם זה קוראים בשבת זו פרשת פרה, משום ששואלין ודורשין בהלכות החג שלושים יום קודם החג, ועל-ידי קריאת פרשה זו אנו נזכרים שצריך להיטהר לצורך הבאת קרבן פסח.

ודומה לזה כתב ב"ספר החינוך" (מצוה שצז): "ומפני שענין זה של פרה אדומה הוא דבר גדול באומתנו, שהיתה מטהרת מידי טומאה חמורה, וזולתה אי אפשר לטמא-מת לעשות פסח שהיא מצוה גדולה מאד, נהגו כל ישראל לקרות פרשה זו בכל שנה ושנה בשבת קודם לפרשת החרוד".

קריאתה מדאורייתא או מדרבנן

והנה ידועה המחלוקת אם קריאת פרשת פרה היא מן התורה או מדרבנן. הבית יוסף כתב בשולחן ערוך (סי' תרפ"ה ס"ז) שהיא מן התורה, ורבים מן הפוסקים חלקו עליו וסברו שאינה אלא מדרבנן. אכן הדבר פלאי, כי הנה מקור שיטת השולחן ערוך שהיא מדאורייתא, הוא בדברי התוספות במסכת מגילה (יז, ב ד"ה כל התורה בכל לשון נאמרה), שכתבו בזה הלשון: "כל התורה בכל לשון נאמרה – פירש הקונטרס שנתנה לקרות בכל לשון שרוצה לקרות בספר תורה, וקשה שהרי קריאת התורה אינה מן התורה אלא מדרבנן, לבד מפרשת זכור דהוי דאורייתא", והבית יוסף גרס בלשונם "לבד מפרשת זכור ופרה דהוו דאורייתא", וכן איתא הלשון בכמה ראשונים. אך

הנה אף כאן יכולים היינו לחשוב שהכוונה לסוס אדום ממש, אך מה נעשה ורש"י כתב במסכת בכורות (ו, א): "סתם סוסים אדומים הן", הרי ש"סוס אדום" כוונתו "סוס בצבע חום", שהרי סתם סוסים הם בצבע חום ולא בצבע אדום.

(ב) במסכת סוכה (לה, ב) איתא: "האי אתרוגא דאגליד כאהינא סומקא כשרה". ופירש רש"י: "אתרוג זה שנקלף כתמרה אדומה, ואף זה, לאחר שנקלף נהפך לאדומות, כדרך כל הנקלפים בפירות". והנה כולנו עדים שפירות הנקלפים אינם מתאדמים אלא הופכים לצבע חום, וכן תמרים יבשים אינם בצבע אדום אלא בצבע חום. הא לנו שקוראים לצבע חום – אדום.

(ג) בבית יוסף (או"ח תרמ"ה) איתא: "אצלנו נמצא הרבה פעמים כמין דבר אדום בלולב מצד פניו שהוא מחבר שני הוצים אלו ונראה כל ראש הלולב כאילו הוא עץ אחד בלי שום פירוד". הנה כוונת הבית יוסף למה שנקרא בלשוננו קארע ואשר כולם יודעים שצבעו חום ובכל זאת הוא מכנה אותו בשם אדום.

אמור מעתה: הפרה האדומה לא נולדה אדומה בדרך נס, אלא נולדה בצבע חום, ואף היום יש למצוא פרה בצבע זה ובמדינת טקסס יש ממנה עדר שלם. ומה שאמרו חז"ל שדמיה יקרים, וסיפרו על דמה בן נתינה שנולדה לו פרה כזאת עבור קיימו מצות כיבוד אב, זהו מפני שאר תנאי הפרה האדומה, כי אין מצויה פרה אדומה שתעמוד גם בשאר התנאים, דהיינו שלא יהיו לה ב' שערות שחורות ושלא יעלה עליה עול.

ידי הזאת אפרה, ומכל מקום נחשבת קריאתה כעשייתה ומשיגים על ידה טהרה.

והסירותי את לבן האבן מבשרכם

והנה בתחילה ראינו מדברי הרמב"ן שעל-ידי אפר הפרה יכול האדם להשיג חכמת התורה, וכפי הפשטות הכוונה היא, כי על-ידי הטהרה נעשה האדם כלי לקבל החכמה. אולם יש מקורות רבים המלמדים אותנו כי אפר הפרה מזכך את האדם ומסיר ממנה את ערלת הלב כדי שיוכל להשיג את החכמה.

כן אנו אומרים בהפטרה לפרשת פרה (יחזקאל לו, כה-כו): וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם מכל טומאותיכם ומכל גלוליכם אטהר אתכם, ונתתי לכם לב חדש ורוח חדשה אתן בקרבכם, והסירותי את לב האבן מבשרכם ונתתי לכם לב בשר.

וכן איתא בסוף מסכת יומא: אמר רבי עקיבא אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרין ומי מטהר אתכם, אביכם שבשמים, שנאמר וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם ואומר (ירמיה יז, יג) 'מקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל' – התנא מדבר שם על ענייני כפרה ומביא מאמרו של רבי עקיבא.

הראית לדעת שהמים טהורים מסירים את העוונות ומסלקים את כל המעכבים מן האדם להתקרב לבוראו ולהשיג את חכמתו הקדושה. והטעם כי החטא והטומאה שניהם מדביקים וזהמא באדם ועל-ידי הטהרה מסתלקת הזוהמה ונעשה האדם צח ונקי. וכן

התמיהה היא מה המקור בתורה שקריאת פרשת פרה דאורייתא? ומאין הוציאו זאת התוספות והראשונים?

ובספר "ערוך השולחן" כתב: לעניות דעתי נראה דיש לזה רמז בתורה, דהנה בפרשת פרה אדומה כתיב באמצע הפרשה (במדבר יט, י) 'והיתה לבני ישראל וגו' לחוקת עולם', ודרשינן בספרי שתהא נוהגת לדורות, עיין שם דאפר פרה אינו תלוי במקדש דגם בזמן האמוראים היה להם אפר פרה... ובסוף הפרשה כתיב עוד (יט, כא) 'והיתה להם לחוקת עולם', ומיותר הוא, אלא דאתי לעניין קריאת הפרשה אף בזמן דליכא אפר פרה.

ונשלמה פרים שפתינו

ובספר הקדוש "עבודת ישראל" (מאמרי פרשת פרה) איתא מקור אחר לחיוב הקריאה מדאורייתא, וזה לשונו: וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר, זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר (במדבר יט, א-ב). נראה לפרש מלת לאמר (שנראית כמיותרת, שהרי כבר כתוב תחילה לאמר), מורה כדעת האומרים שפרשת פרה מדאורייתא, ולזה בא הרמז בתורה אשר צוה ה' לאמר, שאפילו בזמן הזה שאין לנו בית לעשות פרה כתיקונה, צריך לקרות הפרשה ונשלמה פרים שפתינו ותהיה אמירת הפרשיות במקום עשיית הפרה, וזהו לאמר.

נפלאים דברי המגיד מקאזניץ זיע"א, כי מבואר בהם שכפי שאומרים ונשלמה פרים שפתינו על קריאת פרשת הקרבנות, כן אומרים אותו על קריאת פרשת פרה, והלא הפרה לא היתה קרבן אלא השיגו טהרה על

כי הם מונין האברים והגידים של ישראל ואינם מוצאים מצוה זו במניינם, לכך שואלים מה טעם יש בה. והתירוץ להם הוא כך, כי בגמרא ("ע"ז ד, ב) אמרו: "לא היו ישראל ראויין לאותו מעשה (מעשה העגל), אלא כדי להורות תשובה לרבים", ולזה הוקם להם מעשה פרה לכפר, להראות כי התשובה מועלת לרבים. נמצא כל עיקר הטעם של פרה אדומה הוא בשביל חטא העגל, והחטא גופא לא היה כי אם להורות תשובה, והיא בעצמה חוקה, לכך כתיב בה חוקה, אף על פי שיש בה טעם כדברי ר' משה הדרשן.

פירושו: זה שאנו יכולים לחזור בתשובה על העבירות שעשינו, זה עצמו חוק, כי אי-אפשר להבין איך אדם שהחריב יכול להתנחם על מעשיו ויתכפר לו. ואכן התשובה קדמה לעולם ולכן אינה נמצאת באברים ובגידים כי היא למעלה מהם. אומות העולם אינם יכולים להבין היאך מועילה התשובה להשיג כפרה על החטא, ועל כן אומרים להם: גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה.

נמצא ששני דיבורי רש"י הולכים ביחד. בתחילה שואלים האומות מה טעמה של מצוה זו ועונים להם לכפר על חטא העגל. אזי הם שואלים: היאך יתכן, והלא אין הגיון בדבר? ומשיבים להם זאת חוקת התורה – חוק הוא ואי-אפשר להרהר אחריו.

כתב רש"י על מעשה הפרה בשם ר' משה הדרשן: "משל לבן שפחה שטינף פלטיין של מלך, אמרו תבוא אמו ותקנח הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל" - הווי אומר: הפרה מביאה גם טהרה וגם כפרה.

מצוה שאין לה אבר

והנה כולם שואלים על פירוש רש"י בפסוק זאת חוקת התורה: "לפי שהשטן ואומות העולם מונין את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לכך כתיב בה חוקה, לומר גזירה היא מלפני ואין לך רשות להרהר אחריה", שהרי לאחר מכן הביא רש"י טעם נאה בשם ר' משה הדרשן, ומדוע אמר אפוא שאין בה טעם.

ובספר הקדוש "נועם אלימלך" יש על כך תירוץ נפלא, וזה לשונו הטהור (חוקת ד"ה זאת חוקת התורה): ונראה לתרץ, כי באדם יש רמ"ח אברים ושס"ה גידים כנגד רמ"ח מצות עשה ושס"ה לא תעשה, ובכל אבר או גיד תלוי מצוה אחת. גם ביעקב אבינו עליו השלום כתוב "ותקע כף ירך יעקב כו' על כן לא יאכלו בני ישראל את גיד הנשה" (בראשית לב, כו-לג), מיד שהיה המעשה ההוא ביעקב, תיכף קבלו ישראל המצוה התלויה בגיד ההוא.

והאומות מקטרגים תמיד על ישראל לראות אם הם שלמים במצותיהם, ובמצוה זו של פרה אדומה אינם יודעים מה עניינה,

מדור הילולא דצדיקיא

הגאון הקדוש רבי חיים יוסף דוד אזולאי החיד"א ז"ל

נסתלק לגנוי מרומים ביום י"א אדר ה'תקס"ו

תשובה.

ל"ב נתיבות ראשית תרומה

קיימא לן כוותיה בבית דין של מעלה בספר הקדוש "בני יששכר" הביא הרבה מדברי הרחיד"א, וכך כתב במקום אחד (תשרי מאמר ד או' מ) בשמו, שהלומד תורה לשמה אינו זקוק לארבעת חילוקי הכפרה, המפורשים בסוף מסכת יומא, ומתכפר בתורה לבד.

והוסיף בזה הרה"ק בהגהתו: "צריך עיון בזה ממעשה דדוד, וגם צריך עיון מסוגיית הש"ס, אבל כיון שפסק כן הרב הגדול הנ"ל, בוודאי היה לו ראיות, וקיימא לן כוותיה בבית דין של מעלה".

ראיתי להאדמו"ר מראחמסטריווקא - ארה"ב שליט"א שאמר שדבר זה לכאורה מעורר פליאה, שהרי הבני יששכר נולד בערך בשנת תקמ"ג, ונמצא שעם הסתלקות הרחיד"א ז"ל כבר היה מעל גיל עשרים, ואעפ"כ הוא מתייחס אליו כאל אחד מן הצדיקים הקדומים.

נמנה על גדולי רבותינו והותיר לנו חיבורים הרבה בכל מקצועות התורה למחיה¹⁹. הרה"ק רבי מנחם מענדיל מרימנוב זיע"א אמר שהרב חיד"א חיבר ל"ב חיבורים בקדושה, כדי לבטל את ל"ב החיבורים שחיבר ראש המשכילים באותו תקופה²⁰, ובכך נתקיים הפסוק (עובדיה א, יח) והיה בית יעקב אש ובית יוסף להבה ובית עשו לקש ודלקו בהם ואכלום ולא יהיה שריד לבית עשו כי ה' דיבר.

בספר "נהרי אש" להגה"צ רבי שמעון מזעליחוב זצ"ל, הביא ששמע מאביו והוא מאביו והוא מפי הרה"ק רבי אלעזר בנו של הרה"ק בעל נועם אלימלך זיע"א ששמע מאביו שאמר: זה לעומת זה עשה האלוקים. בברלין היה באותה תקופה רשע גדול שחיבר ספרים אשר כל ההוגה בהם לא נס מדינא של גהינם, ולעומת זה יושב איש קדוש בהעיר באיטליה וכותב ספרים אשר כל ההוגה בהם אינו נפטר מן העולם בלי

¹⁹ הרחיד"א ז"ל חיבר והוציא לאור בחייו כחמישים ספרים, לאחר פטירתו המשיכו להדפיס עוד ספרים רבים וכיום כבר יש יותר ממאה ועשרים.

²⁰ כנראה שהרה"ק אמר כן בחיי הרב חיד"א ז"ל קודם שהוציא את שאר ספריו, או שהתכוון ל"ב ספרים מסויימים שהם נועדו לבטל קליפות ספרים החיצונים.

דבר תורה בענייני קדושה וטהרה בשם **המגיד הקדוש ממעזריטש** זיע"א²¹, ואמר לו ה'פני מנחם': מכאן תראה שהרחיד"א ידע לקחת דברי תורה מכל מקום, וביודעו שתלמידי הבעש"ט עסקו בענייני קדושה וטהרה, הלך ושאב מהם והעלה בספרו.

קומה שלימה

הרחיד"א קרא את שמות חיבוריו לפי אברי האדם: ראש דוד, מראית העין, פתח עיניים, טוב עין, עין זוכה, יעיר אוזן, פני דוד, דבש לפי, שפה אחת, צווארי שלל, לב דוד, זרוע ימין, כף אחת, מורה באצבע, צפורי שמיר, ברכי יוסף, שמחת הרגל, חדרי בטן (קובץ כתבי יד קדשו שהועלה על מזבח הדפוס לפני כמה שנים).

אילו היה בימי אלישע לא היה עומד השמן

פעם הגיע יהודי מכובד אל הרחיד"א לבקש ממנו מכתב המלצה. כיון שתהיה הרחיד"א על קנקנו, הבין שאין תוכו כברו וביקש להשתמט מלמלא את בקשתו. אולם, משהפציר בו הלה, לקח הרחיד"א את קסת הסופר וכתב לו המלצה. במכתבו הכתיר הרחיד"א את האיש בתוארים מופלגים ותוך כדי רשם את התיבות הבאות: "אילו היה בימי אלישע, לא היה עומד השמן".

האיש לקח את מכתב ההמלצה והתחיל לכתת את רגליו בנדיבי העם. פעם נקלע לביתו של חכם אחד. החכם קרא את המכתב ומבטו נפל על הלשון "אילו היה

ואמר האדמו"ר שליט"א בדרך אפשר, שהיות שהבני יששכר היה לוחם בכל כוחו כנגד המשכילים, ואפילו הוציא חיבור שלם כנגדם בשם "מעין גנים", לכן נתדבק אל קדושת ספרי הרחיד"א ז"ל אשר בכוחם להכניע את קליפת ההשכלה כעדות הצדיקים שהובאה לעיל.

צמאנו לדבר ה'

לפי המסופר, כשיצא לאור הספר הקדוש "מאור עינים", הביאו להרחיד"א ספר אחד במקומו בליוורנו. עיין בו הרחיד"א משך כמה ימים, ואחר אמר: "חבל שלא זכיתי לבקר בנידודי הרבים במקומות אלו שחיים בהם תלמידי הבעש"ט". וכל זה מחמת צמאנו הגדול לשתות עוד ועוד מבאר התורה, והלא את צמאנו הגדול לתורה ה' איננה ניתנת לתיאור.

הלא מכתת היה את רגליו לאסוף כספים בשביל יהודי חברון, ובכל מקום בואו היה מחקה אחר כתבי-ידות ישנים, ובזכרונו כי גדול היה זוכר את כל השינויי הנסחאות שמצא מתוך עיוניו באלפי כתבי היד. כך אנו מוצאים אותו לאחר מכן מעלה פעמים הרבה על גליוני ספריו: בהיותי במקום פלוני ראיתי בכתב-יד פלוני נוסח כך וכך.

הרב אברמוביץ מחיפה, סופר שבהיותו פעם אצל הרה"ק ה'פני מנחם' זיע"א, הראה לו ה'פני מנחם' שהרחיד"א בספרו "מראית העין" (כתובות קד, א) מביא

²¹ תורה זו נמצאת 'מגיד דבריו ליעקב' אות פג.

תעננו, ותעשה בקשתינו ונקראה ירושלים עיר האמת...

שמחתה של מצוה

כן יש להביא מדברי הרחיד"א יסוד מוסד בתורת החסידות ששמחת המצוה גדולה מהמצוה עצמה, וזה לשונו (צפורן שמיר סי' יא): הידור מצוה שיהא שמח הרבה בעשייתה, וכתבו ז"ל שנוטל שכר הרבה על עשייתה בשמחה יותר מהמצוה גופה, ואפשר דנטריקון שמח"ה הוא ש'מחת מ'צוות ח'יוב ה'וא. ויצדק מאוד דרך המפרשים במאמר (ברכות ה, א) "גדול הנהנה מיגיעו [יותר מירא שמים]", ששמח במצוות, שהשמחה לבד חרץ מגוף המצוה, הוא גדול מירא שמים שעושה המצוה, שהשמחה גדולה מהמצוה.

דברי הרחיד"א עניים במקום אחד ועשירים במקום אחר, וכך אנו מוצאים ביאור ליסודו זה בדברי עצמו במקום אחר, וזה לשונו (צוארי שלל בעהלותך): במה שאמרנו ז"ל דאין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, נראה הטעם בפשוט, כי כתבו ז"ל דיותר יש לו שכר על שמחת המצוה מהמצוה גופה, ונראה בחוש כי השמח במצוה מתעורר כל גופו לידבק בו יתברך, ומרגיש הארה בנפשו, ומתוך כך מזדכך החומר שבו ומלא יראה ואהבה, ואם היה איזה אחיזה מהסטרא אחרא בגופו, כלה גרש יגרשנה. ומשום הכי אין השכינה שורה אלא מתוך שמחה של מצוה, כי אז הגוף מוכן ראוי שתשרה עליו שכינה.

סיבת גלויות ישראל

עוד אנו מוצאים בספר "שם הגדולים" דבר פלא שכתב הרחיד"א

בימי אלישע, לא היה עומד השמן". החכם הבין כי לא דבר ריק הוא, מיד התחיל לעיין בדבר והבין: בספר מלכים (מ"ב ד) נאמר: ואשה אחת מנשי בני הנביאים צעקה אל אלישע לאמר עבדך אישי מת... והנושה בא לקחת את שני ילדי לו לעבדים, ויאמר אליה אלישע מה אעשה לך? הגידי לי מה יש לך בבית, ותאמר אין לשפחתך כל בבית כי אם אסוך שמן, ויאמר לכי שאלי לך כלים מן החוץ מאת כל שכניך כלים רקים אל תמעטי, ובאת וסגרת הדלת בעדך ובעד בניך ויצקת על כל הכלים האלה והמלא תסיעי, ותלך מאתו ותסגור הדלת בעדה ובעד בניה, הם מגשים אליה והיא מוצקת, ויהי כמלאות הכלים ותאמר אל בנה הגישה אלי עוד כלי, ויאמר אליה אין עוד כלי, ויעמוד השמן. לזה נתכוון בעל המכתב לרמז שאילו היה איש זה בימי אלישע, לא היה עומד השמן, שהרי היתה האשה מוצאת עוד כלי ריקן.

תפילה על האמת

נפלא לראות את התפילה שייסד הרחיד"א להקפה השלישית בשמחת תורה, וזה נוסחה (צפורן שמיר סי' יב): יהי רצון מלפניך ה' אלוקינו ואלוקי אבותינו שבזכות הקפה שלישית הרומזת לתפארת תזכנו להיות מעבדיך הנאמר עליהם ישראל אשר בך אתפא"ר, ותזכנו לעסוק בתורתך הקדושה תורת אמת, ותהיה כל מגמתינו לבקש האמת, ותחננו למען דעת אמיתיות דיני התורה, ותזכנו להתרחק מהשקר והכזב, וכל פינות שנפנה יהיו על דבר אמת, ובזכות תורת אמת וזכות יעקב אבינו החתום בתפארת מידת אמת וכתוב תתן אמת ליעקב

אז נתיסדה במערב, וגלילות טורקיא וכו' ויצא התורה היתה מרובה ומאירה בצרפת שהיו רש"י ורבותינו בעלי התוספות וחכמי לונל, והיה הגירוש והלכו לאשכנז ונתרבתה התורה שם (ואנו יכולים להוסיף לרשימה את השואה הנוראה שרוקנה את ערי אירופה מיהודים ויהדות), וכל זה לא על חנם והם מפלאות תמים דעים.

ובהגהה שם: וכבר נודע דכל הגליות הם לברר ניצוצות הקדושות אשר בארץ ההוא, ומצרים ירד בראשונה לברר ניצוצי הקדושה של אדה"ר וע"ר בארץ השעבוד, בכח השכינה ביררו כל ניצוצי הקדושה, ולכן נצטוו לא תסיפו לראותם, וגם על ידי התורה מבררים ניצוצי הקדושה, ואפשר שלכך נקראת התורה לחם, כמו שאמר הפסוק "לכו לחמי בלחמי", ואמרו חז"ל כל אכילה ושתייה שבקהלת הוא על התורה, והוא רמז דכשם על ידי אכילה ושתייה גופנית מבררים ניצוצי הקדושה, כן על ידי אכילה ושתייה רוחנית עסק התורה מבררים ניצוצי הקדושה, וכבר פירשנו בעניותנו דכל עניני ישראל בכלל ופרט, וגם כשהאדם הולך מעיר לעיר, הכל היא סיבה לברר ניצוצי הקדושה...

המוכיח בחוש איך כל הימצאות בני ישראל במקום מסויים היא כדי להעלות ניצוצות. וזה לשונו (מערכת ספרים אות ת קונטרס אחרון [א] תלמוד): ובוא וראה מפלאות תמים דעים אשר היו לו בערי פרס כמה דורות אמוראים ועד אחרון רבינא ורב אשי שסידרו התלמוד, ועמוד האש מן השמים בישיבה בכלה דאדר וכלה דאלול כמו שכתבו התוס' סוף פרק היה קורא, ואחרי זה רבנן סבוראי, ואחר-כך כמה דורות גאונים והיתה התורה שם בערי פרס, ונדלדלה התורה עד שהיום בערי פרס אפילו תפילה אינם יודעים לא בכתב ולא בעל פה, ורובם אינם יודעים כי אם אשרי יושבי ביתך ופסוק שמע ישראל ולא עוד, והם טובלים קודם תפילתם ונכנסים לבית הכנסת ברעדה, שתקן יחדו עד אשרי, וכשמגיע לאשרי אומרים כולם בקול עד סוף אשרי, ושמע עד ואהבת, ותו לא, כמו שידעתי מפי מגידי אמת. וכל זה אינו במקרה ח"ו, ואפשר שאחרי שהיתה זורחת התורה שם ולבנה במילואה וגו', ומשום הכי נסתלקה התורה משם ונתיסדה בספרד על ידי רבינו משה אביו של רבינו חנוך שהיה אחד מד' גאונים שנשבו כידוע, והיתה התורה מתוספתא ואזלא כמה דורות עד שבא הגירוש, והתורה

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

מדור הילולא דצדיקיא הרה"ק רבי אלימלך מליזענסק זיע"א

כ"א אדר ה'תקמ"ז

קדושת הצדיק ומדרגותיו

אין אנו יכולים להרשות לעצמנו, אנשים קטנים ושפלים, לשוחח אודות גדלותו של צדיק נשגב זה אשר העניק חמה בקומתו. אולם יכולים אנו גם יכולים, להביא כמה דיבורים מהצדיקים, קדושי עליון ומצוקי ארץ, אשר התבטאו על גדלותו. הרה"ק רבי ישראל מרוזין זיע"א אמר: **"עשר אצבעותיו של הרבי ר' אלימלך הם כעשרת הדברות ושתי ידיו הם כשני לוחות הברית"**. עוד אמר: **חמש מאות שנה קודם שירדה נשמתו לעולם, כבר התחילו לרדת השפעות טובות עבור נשמה זו שעתידה לירד לעולם.**

לחווה מלובלין זיע"א היה ידיד נפש בשם רבי יוחנן, והיו שניהם נוסעים יחדיו אל הרבי ר' אלימלך. בחלוף השנים שאל החווה מחבירו: **"הכרת את הרבי ר' אלימלך?"** השיב לו חבירו: **"הן, הכרתיו. הוא היה תשעה ותשע חלקים בעולם העליון וחלק אחד בלבד בעולם הזה"**. **"אם כן"**, ענה החווה לעומתו, **"לא הכרת אותו, שהרי גם חלק זה האחרון, תשעה ותשע חלקים ממנו היו בעולם העליון ורק חלק אחד מהם היה בעולם הזה"**.

תיאור דרביו של הצדיק

בסוף הספר "נועם אלימלך" ישנם שני מכתבים, האחד מהרה"ק רבי אלעזר זיע"א בנו של הרבי ר' אלימלך, והשני מהרה"ק רבי זכריה מענדיל מירוסלב זיע"א. רבי זכריה מענדיל היה בן אחותם של האחים הקדושים הרה"ק רבי שמעלקא מניקלשבורג זיע"א ובעל ה"הפלאה" זיע"א. הוא עצמו לא נולד בבית חסידי והתחיל מעצמו להתקרב לחסידות. היה נוסע הרבה אל הרבי ר' אלימלך לשתות מבארו באר מים חיים. אולם הדבר לא מצא חן בעיני דודו והיה בא אליו בטרוניה: **"מה עשית? מדוע עזבת את דרכי אבותיך הקדושים ובחרת לך דרך חדשה? חזור לביתך ועסוק בתורה הקדושה כפי שהיו רגילים אבותיך ואבות**

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זיע"א אמר: **"קבלה בידי שהרבי ר' אלימלך השיג מדרגות כאלה אשר לא השיגן אדם מימות הנביאים"**. כשהרה"ק רבי נפתלי מראפשיץ זיע"א שח עם תלמידו הגה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א אודות הרבי ר' אלימלך, אמר לו: **"אילו היה הרבי ר' אלימלך בדור האמוראים, היה נמנה על האמוראים. אילו היה בדור התנאים, היה נמנה על התנאים. אילו היה בדור הנביאים, היה נמנה על הנביאים. אילו היה בדור האבות, היו אומרים אלוקי אלימלך כפי שאומרים אלוקי אברהם יצחק ויעקב"**.

אבותיך!".

עולה בכוונה גדולה מאד... כשלומדין הגמרא הם מלבישין עצמם פחד ורעדה ואימה ויראה גדולה מהשם יתברך ברוך הוא ותורתם מאירה בפניהם... כשהולכים מלימודם נעשים להם ניסים ונפלאות כמו בדורות הראשונים ומרפאים חולאים וממשיכים השפעות על כל ישראל... בקיצור, הם מקדשים עצמם כל כך עד שנתבטל מהם כח התאוה הגשמי ואין להם שום תאוה וחמדה לשום תענוג עולם הזה.

וזה כמה שנים שאני שרוי אצלם ולא ראיתי מהם שום דבר שיפלות, ומעולם לא לן אצלם ממון בקופסא אפילו לילה אחד, ותמיד כל ימיהם עוסקים בתורה ומצות ומעשים טובים... ומצטערים תמיד בצרות ישראל ועוסקים בתורת ד' לילה ויום... בלילה איני יכול להשיג מה שפועלים ועד היכן הם פועלים בגודל היחודים והעובדות שעושים מחצות לילה ואילך, אך זאת הנראה לכל גודל קדושתם ניכרים מתוך מעשיהם ומפעלם... כשיגיע חצות לילה הם נעורים משנתם באימה וחרדת הגוף מאוד ורוחצים ידיהם ומטהרים ומנקים עצמם... אחר כך יושבים על הארץ ואפר מקלה על ראשיהם ובוכים בלב נשבר ונקרע על שנים עשר קרעים על גלות השכינה וצרות ישראל ועול הגלות וגזירות המלך, ומתפללים עליהם שירחם השם הטוב על עמו הקודש מהרה... ובווער בלבם אהבה גדולה עד שנראה האור בפניהם ואימתם מוטלת על הבריות, ובעלי עבירות בורחים מפניהם מגודל הפחד המגיע מהם מרוב קדושתם ויראת שמים. יאמין לי אהובי דודי דברים הללו, כי במדינתנו כבר ידוע לבני אדם למאות ולאלפים...

אם היה רוצה אהובי דודי להיות בכאן

שיגר לו רבי זכריה מענדיל אגרת ארוכה (כתוב שם בהקדמה לאגרות שכתבה במצות רבו הרבי ר' אלימלך) ובה הפריך את טענת דודו. לפנינו חלקים מדברי האיגרת ואידך זילו גמורו: "ומה שכתב אהובי דודי שאני פורש עצמי מדרכי אבותי הקדושים, לא ידענא פירוש הדברים, אדרבה אני הולך בעקבי החסידים הקדושים אנשי השם מופתי הדור אשר בזכותם אנו קיימין בגלות המר והנממה הזה. והנה אהובי דודי אם ארצה לבאר היטב פרטי מעשיהם הטובים והנהגותיהם הקדושים, תקצר היריעה מהכיל. והנה אספר לאדוני דודי קצת מעלת הנהגותיהם הקדושים בדרך כלל, וזה אינו אלא כטיפה מן היס. בראש כל מחשבותיהם תמיד להשלים רצון הבורא יתברך שמו בלבב שלם ולעבדו באמת בלי שום תערובת הנאת עצמם כלל וכלי שום גיאות והתרוממות אדם כלל".

ואכן הרבי ר' אלימלך היה ידוע בענוותנותו הגדולה אשר היתה נשגבה מבינת אנוש. פעם אמר: היודעים אתם מדוע באים אלי לבקש ישועות. משום שאני הטייתי את כל העולם לכף חובה בעוונותי. לכן באים אלי כולם בתביעה, באמרם לי: אתה גרמת לצרותינו, עכשיו פעל לנו ישועה!

מה לי לספר גודל מעלותיהם

וממשיך שם באגרתו: והם תמיד עוסקים בתורת השם לשמה ללמוד על מנת לקיים. גם כוונתם בלימודם לזכך ולטהר עצמם ומחשבותם כדי שיוכלו להתפלל בלי שום מחשבה זרה כלל, ועל ידי זה תפלתם

משה אליקים בריעה מקאזניץ זיע"א כתב: "בוצינא קדישא מו"ה אלימלך כמה וכמה סיגופים עשה לו האיש הקדוש הזה. כשהייתי אצלו כבר היה במדרגה גדולה ועדיין יסר את עצמו בעשבים ששרפו את גופו וכל זה מלבד התעניות והמקוואות שעשה".

לפי עדות אחת, חתך פעם הרופא באזמל מבשרו הקדוש של הרבי ר' אלימלך לצורך רפואה וישב בכל אותה עת בפנים שוחקות מרוב שמחה על קבלת היסורים.

בנו הרה"ק רבי אליעזר ליפא זיע"א אמר: הלוואי היו אנשים זוכים שנשמתם תהיה זכה כל-כך כמו גופו של אבי. הרבי ר' אלימלך זיכך את גופו עד שנעשה מרכבה לשכינה, והלוואי שנשמתנו תהיה כזאת.

מקובל מהרבה צדיקים שהרבי ר' אלימלך התענה משבת לשבת במשך עשרים ואחת שנים, שבע שנים לתקן את עצמו, שבע שנים לתקן את דורו, ושבע שנים אחרות עבור כל הדורות העתידות לבוא אחריו, כדי שכל מי שירצה לשוב בתשובה לא יצטרך להגיע לתעניות וסיגופים.

תּרמוּ מוּזְמַנְכֶם לְמִי שֶׁעָשָׂה לְמַעַנְכֶם

באחת מסעודות ההילולא שערך האדמו"ר רבי יעקב מפשעווארסק זיע"א לכבודו של הרבי ר' אלימלך, התאחרה השעה והיו שביקשו כבר להתפזר וללכת לדרכם. אמר להם האדמו"ר מפשעווארסק: "מה אתם ממהרים? הוא עשה כל-כך עבורכם. הוא התענה ונסתגף בלי סוף בשבילכם. מותר לכם אפוא לתרום מעט

הייתי מראה לו הכל במופת ובחוש הראות, וכעת יאמין לי על נאמנות כי עדיין אין אני מוחזק בשקר חלילה, וראוי להאמין לי שיש ביניהם צדיקים כאלו שיכולים כמעט להחיות מתים בתפלתם, אשר עיני ראו ולא זר שהביאו להם כמה פעמים חולים אשר היו ביאוש כולם ועל ידי תפילתן הזכה חזרו לבריאתם כבראשונה כדרך כל הארץ... מה אכתוב לאדוני דודי, יש ביניהם צדיקים כאלו שיודעים אם יבוא איזה כאב או חולה חס וחלילה לאדם, הם נודרים בעדן לצדקה ומקדימין תפילה לצרה, ולפעמים ניצול האדם ההוא מן הכאב, ולפעמים בא הכאב ההוא לזמן שקבע הצדיק הנ"ל בלי שום איחור וקידום כלל, וזה ניסיתי בעצמי... מה לי לספר גודל מעלותיהם מי יוכל לספר כי דבר שאין סוף הוא...

ובכן אהובי דודי יכתוב לי פירוש הדברים שכתב אלי שאני פורש עצמי מדרכי אבותי הקדושים, הכי ראוי לפרוש חלילה מדרכי הצדיקים האלו?! ואיך היו באמת אבותי כי נתגדלתי ונתרבותי אצל כבוד דודי הרב הגאון החסיד הגדול איש אלוקים מופת הדור רבן של כל בני הגולה ה"ה אב"ד דק"ק ניקלשפורג הבירה והמדינה יצ"ו, ידעתיו שכל הנהגותיו היה כך, ומוטל עלי לילך בעקבותיו הטהורים כדרך שאמרו בגמרא (ב"ב קי, א) רוב בנים הולכין אחר אחי האם, ובכן אהובי דודי יפרוש לי במכתבו כדרך שאמרו (יומא נט, א) ילמוד שתום מן המפורש.

סיגף את עצמו עבור כל הדורות הבאים אחריו

הרבי ר' אלימלך סיגף את עצמו בסיגופים גדולים מאוד. נכדו הרה"ק רבי

שסיגף את עצמו? ואמר בדרך צחות שאולי נסתגף בזה שלא יצא מתוך האוהל כלשון הכתוב "ומשרתו יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האוהל". אכן יש גירסא אחרת ולפיה אמר הגה"ק הדברי חיים מצאנז: "מימות אברהם אבינו", ואכן על אברהם אבינו ע"ה כבר מצאנו במדרשים שנתייסר הרבה.

בסוד הילולא דרשב"י

והנה ננסה לעמוד מעט על ענין הסיגופים, כיצד יתכן שהסיגופים של הצדיק, יועילו עבור הדורות הבאים אחריו, והלא הדין נותן שמי שחטא הוא זה שיסבול יסורים. ונקדים בדיבור קודש של הרה"ק רבי שלמה מראדאמסק זיע"א, בעל "תפארת שלמה", אשר כידוע היה נוסע תמיד לציונו של הרבי ר' אלימלך, ובהיותו כהן, היה הולך לשדה הסמוכה לבית החיים והקימו בשבילו חדר קטן עם שלש דפנות פתוח לצד לציון הקדוש, ושם היה שוהה רוב היום ועוסק בתורה ותפילה. וכך אמר: "מי שיודע הטעם מדוע מכל הקברים בארץ ישראל בחרו לעלות דווקא על קברו של רבי שמעון בן יוחאי, הוא יודע גם הטעם מדוע מכל הקברים בחוץ לארץ בחרו לעלות דווקא על קברו של הרבי ר' אלימלך".

בדומה לזה יש גם מהרה"ק רבי אברהם מסאכטשוב זיע"א, וכך אמר: מי שיודע טעם שמחת הילולא דרשב"י, יודע גם הטעם שלא העלו את הרבי ר' אלימלך לארץ ישראל.

מזמנכם כדי לדבר מגדולתו ועוצם קדושתו".

הגאון רבי שלמה זלמן עהרנרייך משמלויא זצ"ל הביא מזקנו הגה"צ רבי אברהם יהודה הכהן שווארטץ בעל "קול אריה" זצ"ל²² שאמר: "על-ידי הסיגופים שקיבלו על עצמם האחים הקדושים רבי אלימלך ורבי זושא, פעלו שעד ביאת גואל צדק לא יזדקקו בני אדם לסיגופים". סיפר הגאון משמלויא: "כשזקני ראה מאן דהו המבקש להסתגף, הוכיחו – **מדוע אתה רוצה להסתגף והלא צדיקים אלו כבר הסתגפו עבור כל הדורות הבאים אחריהם עד ביאת המשיח**". והיה אומר זאת כאילו היה מדובר בתוספתא מפורשת".

סיגופיהם היו כלולים גם במיזיונות שקיבלו על עצמם, וכמו שכתב רבי זכריה מענדיל באגרתו: "הם תמיד מפרסמין גנותיהם ומביישיין עצמן ברבים. אם יש להם איזה מחשבות פסול או אם דיברו איזה דיבור קל בלא קדושה או אם הלכו איזה פסיעה אחת בלא קדושה, הם מפרסמין ומגליין תיכף הדבר ההוא כדי לבייש עצמן, וחוזרין תיכף בתשובה שלימה כאילו עשו עבירה חמורה חס וחלילה מעבירות שבתורה".

הגה"ק הדברי חיים מצאנז זיע"א אמר שמימות יהושע בן נון לא היה מי שסיגף את עצמו כמו הרבי ר' אלימלך. כשסיפר זאת האדמו"ר רבי משה יצחק מפשעווארסק זיע"א, תמה: היכן מצאנו על יהושע בן נון

²² אב"ד קהילות בערעגסאז ומאד – תלמיד מרן החתם סופר ובעל שערי תורה זצ"ל.

אשריך שראית אותי בכך

בחלקים החיצוניים של הנשמות, אבל בחלקה הפנימי הדבוק בה', שם כל הנשמות אחוזים ודבוקים זה בזה. והאמת שכן איתא בספר "בית אהרן" גם על רבי שמעון וזה לשונו הטהור (קו, ב): "הכלל העולה מזה שהצדיקים במעשיהם מזכין את ישראל, ורשב"י מזכך גופן של ישראל לעולם".

הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זיע"א אמר: "כל פעם שיהודי שב בתשובה בעבר, שב בתשובה בהווה וישוב בתשובה בעתיד, הוא הכל בזכותו של הרבי ר' אלימלך". הזיכרון של נשמת הרבי ר' אלימלך הועיל אפוא לכל נשמות ישראל שיוכלו להידבק בקדושה. ואכן רואים אנו בזמנינו שהאדם רק עוסק מעט בתשובה ומיד הוא מרגיש את עצמו כתינוק שנולד, ולא דבר פשוט הוא, כי היכן הם כל התעניות והסיגופים שצריך לקבל על כל עבירה ועבירה כמבואר בהרבה ספרים? ברור הדבר שהצדיקים כבר פעלו בעבורנו וזיכנו את נשמתנו כדי שבבוא העת, כאשר רק נשתוקק לקדושה, מיד תהיה נשמתנו זכה וברורה.

אזהרת הצדיק שלא להסתגף

ואכן מטעם זה הזהיר הרבי ר' אלימלך בעצמו כמה פעמים בספרו "נועם אלימלך" שאנשים אחרים לא יעזו לסגף את עצמם. וזה לשון קדשו (פרשת קדושים): "ואמר הכתוב 'ובקוצרכם את קציר ארצכם', פירוש הארציות והחומריות, כשתחיל לחצור ולקצור הקליפות, 'לא תכלה פאת שדך', שהנשמה נקראת שדה, היינו שדה תפוחים, לא תכלה אותה על ידי שתסגף אותה בתעניות וסיגופים יותר מדאי, רק הכל בהשכל כדי שלא תכלה חס וחלילה את

רואים אנו מדברי הצדיקים בעלי רוח הקודש שראו דמיון בין הרבי ר' אלימלך לרבי שמעון בן יוחאי. ואכן אצל רבי שמעון מצאנו שזיכך את גופו בתכלית הזיכור, וכך מסופר במסכת שבת (לג, ב) שכאשר רבי שמעון יצא מן המערה בו שהה שלש עשרה שנים טמון בחול, יצא חותנו רבי פנחס בן יאיר לקבלו. הכניסו לבית המרחץ כדי לנקות את גופו, וראה שכל גופו מלא סדקים שנוצרו משהייתו הארוכה בחול. היה רבי פנחס בוכה ונפלו דמעותיו על גופו של רבי שמעון וצרכו לו את פצעיו. אמר לו רבי פנחס לרבי שמעון: "אוי לי שראיתך בכך". השיב לו רבי שמעון: "אשריך שראיתני בכך, שאלמלא לא ראיתני בכך, לא מצאת בי כך". ומביאה הגמרא ראייה לדברי רבי שמעון: כי בתחילה, לפני שנכנס למערה, כשהיה רבי שמעון מקשה קושיא, היה חותנו רבי פנחס מתרצה בשנים עשר תירוצים, ועתה, לאחר שיצא מן המערה, כשחותנו הקשה קושיא, תירצו הוא בעשרים וארבעה תירוצים.

הצדיקים מזככים את ישראל

והביאור בזה, כי בנשמתו של כל אדם יש חלק פנימי מאוד שנקרא יחידה, מלשון "יחידה ליחדך", משום שהוא אחד עם הקב"ה. והנה הצדיקים זיככו את עצמם כל-כך עד שהסירו את כל העטיפות העוטפים את נשמתם וגילו חלק פנימי זה של הנשמה, ולכן היו דבוקים בה' והשיגו כל רזי התורה. ומעתה נבין היאך הועילו סיגופיו של הרבי ר' אלימלך לבני דורו ולבני הדורות הבאים אחריו, שהרי הפירוד בין הנשמות הוא רק

רבינו תם ורק לאחר מכן חזר להניחם. שאלו אותו לפרש הדבר. סיפר להם דברים כהווייתן: יום אחד שחרו אנשים על פתחי מבוקר ועד ערב לפעול עבורם ישועות והייתי עיף מאוד מהמלאכה הרבה. עליתי על יצועי בשעה מאוחרת בלילה כדי ליתן מעט מנוחה לעצמותי, וכיון שנרדמתי מיד שמעתי נקישות חזקות על חלון ביתי. נטלתי את ידי ויצאתי לברר מי הוא זה ואיזה הוא, והנה עמד לנגדי איש אחד ושפך את לבו על אשתי שהיא מקשה לילד ונמצאת בסכנה גדולה. התישבתי מיד לפעול עבורה ישועה. אולם, לאחר מכן עשייתי חשבון בנפשי, ונודע לי שבשעה שהלה נקש על חלוני, היתה לי חלישות הדעת והתעורר לי טינה בלב על יהודי זה שמעיר אותי מתנומתי לאחר כל העבודה הקשה שעבדתי במשך היום. חשבתי לעצמי **איך יתכן שיש לי טינה על יהודי שבא לבקש ישועה**, ואם היה מדובר בנתי אסתר עטיל או בבתי מירוש גם היתה מתעורר בי טינה?! אמרתי לעצמי, שאיני ראוי להיקרא חסיד ובשל כך איני רשאי להניח יותר תפילין של רבינו תם, שהרי כן כתב הבית יוסף (או"ח סי' לד) בשם תשובת מהרי"ל (סי' קלז) שלא יניח תפילין של רבינו תם אלא מי שמוחזק ומפורסם בחסידות. רק כשהרגשתי בעצמי וידעתי נאמנה שכבר חזרתי בתשובה שלימה על עוון זה הרשיתי לעצמי לחזור ולהניחם.

בקדושת הספר נועם אלימלך

הצדיקים דיברו בשבח הספר הקדוש "נועם אלימלך" בביטויים מפליגים. הגה"ק מצאנז זיע"א אמר: יכול הייתי לעשות חיבור שלם על הספר נועם אלימלך, בדומה

נשמתך שלא תוכל לעבוד הבורא ברוך הוא על ידי חלישות כחך שתחליש חלילה".

וכן הביא בספר "מאור ושמש" משמו, וזה לשונו הטהור (הפטרת שבת שובה): "הנה ישנם אנשים אשר יחשבו כי תוכן התשובה הוא יום ענות אדם נפשו בתעניתים וסיגופים, ואולם לא בזה בחר ה', ובפרט בדורות האלו **ציווה לנו אדמו"ר הרב האלוקי הקדוש מו"ה אלימלך זצוק"ל לבל יתענו יותר ממה שציוו חז"ל**, כי כשל כוח הסבל לסבול התעניות והסיגופים, ואין באפשרי לקנות שלימות על ידי תעניתים".

הרך את ידו באש התנור

מסופר שפעם בהיכנסו לחדר המבשלות, ראה כי בתו מחזיקה את תינוקה בידה והנה התינוק מכה אותה כדרכם של תינוקות. הובער בקרבו אש קודש וזעק בלהט: "מכה אביו ואמו!" היתה שם אמו של הרבי ר' אלימלך ואמרה לו: "אף אתה בילדותך הכית את אמך". אמר הרבי ר' אלימלך: "אם כן היאך יתכן שיד זו שעברה על מכה אביו ואמו יניחו עליה תפילין?". ניגש מיד אל התנור והכניס בה את ידו עד שנחרכה לגמרי. לאחר מכן ביקש מהקב"ה שיתן לו יד חדשה כדי שיוכל להניח עליה תפילין וצמחה לו יד חדשה.

פסק להניח תפילין של רבינו תם

את הסיפור דלהלן, אודות מסירות נפשו של הרבי ר' אלימלך לטובת אחיו מישראל, סיפר הגאון משמלויא זצ"ל בשם זקנו בעל "קול אריה": פעם ראו התלמידים כי במשך כמה ימים לא הניח רבם תפילין של

איזה דבר קצת עבירה בעשותו הדבר ההוא, אך שיהיה לטובת ישראל – עושהו, ויקבל עליו אף להיות בגיהנם עבורם, כי כל תשוקתו להטיבם! ובאמת הצדיק יכול להמשיך השפע על ידי דיבורו הקדוש בלי שום פעולה גשמית כלל, רק שלפעמים צריך הצדיק דווקא לעשות פעולה גשמית, כי בדיבור אינו יכול לפעול כי אם לבני אדם המאמינים בזה שהצדיק יכול לפעול בדיבור, אבל אותם שאין מאמינים בזה, צריך הצדיק להמשיך לו בדרך הטבע, ולזה צריך לפעולה גשמית... וכוונת משה רבינו עליו השלום היתה שסבר "אמת אם אדבר אל הסלע יהיה כרצון הבורא ברוך הוא, אבל לא אהיה יכול לפעול כי אם לאנשים הצדיקים כאשר בארנו, לכך מוטב אעשה פעולה גשמית ויהיה טוב לכולם והכל שווין בטובה" ולזה הסכים הקב"ה על ידו בראותו כוונתו הטובה מאוד, ולזה כתיב "ויצאו מים רבים", פירוש "רבים" שהיו בשביל רבים די לכולם.

נאה דורש ונאה מקיים היה הרבי ר' אלימלך, ואף הוא בגודל מדרגתו היה מוסר את נפשו ונותן את כל כולו לאחיו מישראל, הן בעודו בחיים חיותו והן לאחר הסתלקותו. הרה"ק רבי שלמה מראדאמסק זיע"א בעל "תפארת שלמה" אמר, וכן אמרו עוד צדיקים, שהרבי ר' אלימלך ביקש שלא יעלהו לאחר פטירתו לעולם גבוה מדי, כדי שיהיה לו עדיין שייכות לעולם התחתון ויוכל לפעול ישועות לעולים על ציונו.

פועל ישועות עם גרביים

לאחר הסתלקותו של הרבי ר' אלימלך, שאלו את בתו מירוש אם אביה עדיין יכול

לחיבור שהבית יוסף עשה על הטור, אבל לא העזתי לעשות חיבור על ספר קדוש כזה.

מסופר על הגאון מחוסט רבי משה גרינוואלד זצ"ל, בעל "ערוגות הבושם", שלפני שנתקרב לחסידות, לא ידע מאומה על החסידים. פעם נקלע אצלו יהודי מפולין ודיבר עמו גדולות ונצורות על הרבי ר' אלימלך, וכשראה שהגאון אינו יודע על מי הוא שח, הבטיח לו שבבואו לביתו ישלח לו את ספרו "נועם אלימלך"... כשהגיע הספר לידי הגאון, התחיל להגות בו, אך לא הבין את תוכנו. הבין הגאון שאינו מבין מפני שאינו ראוי להבין ושפך את שיחו בדמעות שלישי שיתחזו לו מעיינות החכמה. תפילתו נתקבלה לרצון. הוא התחיל להבין את דבריו הקדושים של הרבי ר' אלימלך ומיני אז לא מש הספר מתוך אהלו.

הצדיק מוכן לקבל גיהנום בשביל ישראל

אף אנו נרד לגנו של הרבי ר' אלימלך ונלקוט ממנו מעט שושנים, דיבורי קודש, צרופים וטהורים, העוסקים בעניין מסירות נפשם של הצדיקים לאחיהם מישראל. וזה לשון הספר "נועם אלימלך" (פרשת בלק): יש להקשות למה נענש משה רבינו עליו השלום במי מריבה בהכותו הסלע, הלא הסכים הקב"ה על ידו דכתיב (במדבר כ, יא) "ויצאו מים רבים", וכיון שעשה שלא כהוגן לא היה לו לסלע להוציא מים, וכי עביד רחמנא ניסא לשקרא? אלא נראה כי בוודאי חלילה לו לאיש האלוקים שלא לעשות רצון הבורא ברוך הוא, אלא שדרך הצדיק תמיד לחזור אחר טובות ישראל, ואף שנראה לו

היהודי שמכר נפשו על קדושת השם בגלל לב טוב

האדמו"ר רבי משה יצחק מפשעווארסק זיע"א אמר, שיש לו בקבלה שהרבי ר' אלימלך כתב דיבור זה משום מעשה שהיה. חסיד אחד מחסידי הרבי ר' אלימלך היה נוהג כל אימת שבא לליזענסק, להיכנס לאיזה בית מרוח שהיה בבעלותו של איזה לץ, אשר מלבד כח הליצנות שלו, היה בעל לב טוב והיה נותן לחסיד זה מזון ומשקה בחינם. באחת הפעמים, בהיכנסו לבית המרוח, ניגש אליו הלה והצעתו בפיו: הן יודע אני שבנותיך הגיעו לפרקן ואין בידך פרוטה לפרוטה בשביל הוצאות הנישואין. אם תיתן לי את חלקך בעולם הבא, אתן לך סכום גדול שיספיק לך עבור כל הוצאות הנישואין. החסיד שמע ואמר שימלך באשתו.

חזר החסיד לעירו להתייעץ באשתו, והיא שלא היתה פקחת גדולה, ענתה תיכף ומיד: "מה השאלה? הרי לא בכל יום נקלע בידך עיסקא מעין זו! רוץ מהר פן יחזור מדעתו וסגור אתו את העיסקא". יצא האיש לליזענסק, הבטיח לבעל בית המרוח את חלקו בעולם הבא וקיבל תמורתו סכום עצום עבור הוצאות נישואי בנותיו.

בשובו לביתו, יצאה אשתו כנגדו והתחילה לצרוח במר נפשה: "מה עשית? איך מכרת את כל העולם הבא שלך? מה תעשה כעת בבואך לעולם העליון? רוץ מהר לליזענסק ובטל את העיסקא. חזר החסיד לליזענסק כדי לבטל את העיסקא, אך הלה עמד בשלו – "עיסקא זו עיסקא ולא אבטלנו

לפעול ישועות. אמרה: "אם כשהיה נעול בנעליים היה יכול לפעול ישועות, קל וחומר אתה שאינו לבוש אלא בגרביים". התכוונה לומר שאם בעודו בחיים חיותו שהיה נעול בנעליים והיה יותר קשור לארציות, היה יכול לפעול ישועות, קל וחומר עתה שהוא נמצא בתכריכו.

ונאמנים עלינו דברי הצדיקים שיום ההילולא קדישא של הרבי ר' אלימלך הוא יום גדול ליהודים והוא מסוגל לפעול בו ישועות. ועוד אמרו שכל הלומד בספרו, הרי הוא כמשתטח על ציונו, כי הלומד בספרו מתקשר ברוחו וממילא הוא יכול לבקש כל מי שירצה וייענה משמים (מאור עינים בשם הבעש"ט הק').

אך טוב וחסד ירדפוני

עוד כתב הרבי ר' אלימלך דיבור נפלא שאפשר ללמוד ממנו הרבה, וזה לשון קדשו (פרשת וישב): דוד המלך ע"ה אמר (תהלים כג, ו) "אך טוב וחסד ירדפוני כל ימי חיי, ושבתי בבית ה' לאורך ימים, ולכאורה אינו מובן מילת "ירדפוני", שלשון רדיפה שייך במי שבורח ורודפים אותו (ומי בורח מטוב וחסד?). אך הענין הוא, דהנה יש בני אדם שמעשיהם מקולקלים, רק מחמת שיש בהם איזה מידה טובה מצד הטבע, דהיינו שהוא לב טוב, גומל חסד ועושה טובה עם בני אדם, זה מועיל להם שחוזרים למוטב. וזהו שאמר דוד "אך", הוא לשון מיעוט, רצה לומר: המעט הטובה והחסד שבי, זה ירדפוני כל ימי חיי, ואזכה על ידו שאשב בבית ה' לאורך ימים".

העולם הבא של החסיד, אך אם לא תפיל את עצמך לתוך האש, נדע שלא היו פיו ולבך שווין ותיבטל העיסקא.

יצאו מן העיר והבעירו מדורת אש. הצדיקים נתנו הוראה לבעל בית המרוח להפיל את עצמו לאש, ותיכף ומיד התחיל לפסוע לעבר האש כדי להפיל בה את עצמו. ברגע האחרון, בטרם נגעו בו הלהבות, תפסו בו האחים הקדושים והשיבוהו לאחור. אז האירו לו פניהם ואמרו: "מאחר והיית מוכן למסור את נפשך על קדושת ה', יש לך עולם הבא משלך ואינך זקוק יותר לחלקו של החסיד. החזר לו אפוא את חלקו והכל יבוא על מקומו בשלום".

כיון שראה זאת הרבי ר' אלימלך, כתב את הדיבור הקדוש הזה, כי לכל אדם יש תכונות טובות, אלא שהוא צריך להתפלל כפי שהתפלל דוד המלך ע"ה, שתכונות אלו ירדפוהו ויביאו אותו לשבת בבית ה', וכפי שארע לאדם זה, שבזכות הלב הטוב שהיה לו, נתגלגל הדבר עד שזכה למסור את נפשו על קדושת ה'.

עבור כל הון דעלמא". לאחר דין ודברים החליטו ללכת לדין תורה אצל הרבי ר' אלימלך.

בבואם אל הרבי ר' אלימלך, אמר שדין תורה חשוב כזה לא יערוך לבד, אלא יצרך אליו את אחיו הרבי ר' זושא. הזמין את הרבי ר' זושא וביחד התחילו לשמוע את טענות הצדדים. החסיד אמר: "כשהלה הציע לי למכור לו את חלקי בעולם הבא, הייתי בטוח שהוא מתלוצץ עמי כדרכו, ובשל כך גם כשהבטחתי לו את חלקי בעולם הבא, לא התכוונתי ברצינות". בעל בית המרוח אמר: "אכן פעמים הרבה אני מתלוצץ, אך כאן התכוונתי היו פי ולבי שווין והמכירה בתוקפה עומדת".

פנה הרבי ר' זושא לבעל בית המרוח ואמר: ניבחן דבריך האמתיים הם אם לאו ולפי זה נחרוך את הדין. נצא אל מחוץ לעיר ונעשה שם מדורת אש, והנה אם תיאות להפיל את עצמך לתוך האש למסור את נפשך לה', נדע כי כנים היו דבריך שאמרת כי התכוונת במלוא הרצינות לקנות את

זכותו יגן עלינו ועל כל ישראל אמן

טעמו וראו כי טוב ה'

שמחים אנו להודיע שמתקיים שיעור

במסכת שבת

במסגרת דף היומי

בשטיבלאך בבית מדרש המרכזי (חדר ב')

קרית צאנז ירושלים עיה"ק

רחוב דברי חיים 4

מפי המג"ש הרב שמעון שפיצער שליט"א

כל ימי השבוע מיום ראשון עד יום חמישי

בשעה 6:00 בערב

המארגנים